

SUOMEN AMMATTIYHDISTYSTEN KESKUSLIITTO

(SAK) r.y.

VUOSIKIRJA

1943

36.1

Liitteenä:

SAK:n Valtuuston kokouksen pöytäkirja

30. 5 .1943.

SAK:n Valtuuston kokouksen pöytäkirja

17. 10. 1943.

SAK:n kirjelmä hallitukselle toukokussa

1943.

HELSINKI 1946

I. Poliittinen tilanne.

1. Kansainvälinen tilanne.

Maailmansodan rintamilla merkitsi vuosi 1943 lopullista käännettä. Se suurrynnistys, jonka Punainen armeija oli jo edellisenä vuonna aloittanut, johti ratkaiseviin taisteluihin. Tammikuun viimeisenä päivänä valloittivat venäläiset Stalingradin siellä olleiden natsiarmeijain joutuessa antautumaan. Tämän jälkeen jatkui Punaisen armeijan rynnistys vähentymättömällä voimalla kaikilla rintamaloikoilla. Saksalaiset yrittivät kuitenkin kevään kuluessa epätoivoista vastahyökkäystä onnistuenkin valloittamaan takaisin joitakin paikkakuntia m.m. Harkovin, jonka Venäläiset olivat valloittaneet jo helmikuussa. Heinäkuun alussa aloittivat Puna-armeijan joukot kuitenkin kesähyökkäyksen, jonka tuloksena paikkakunta toisensa jälkeen saavutettiin. Elokuussa olivat venäläiset joukot jälleen Harkovissa ja lokakuussa valloittivat ne Kiovan. Lokakuussa aloittivat venäläiset hyökkäyksensä myös Leningradin rintamalla, jossa taistelutoiminta siihen saakka oli ollut vähäisempää. Talvesta huolimatta jatkui Punaisen armeijan hyökkäys vuoden loppupuolella vastustamattomalla voimalla murskaten natsi-armeijan toisensa perästä.

Myöskin muilla rintamilla joutuivat saksalaiset menettämään aseman toisensa jälkeen. Tammikuussa alkoi Rommelin armeijain perääntyminen Afrikassa ja toukokuussa menettivät akselin joukot Tunisian. Heinäkuussa tekivät liittoutuneet onnistuneen maihinnousun Sisiliaan jatkaen elokuussa hyökkäystään Italian mantereelle. Mussolini kukistettiin jo heinäkuun lopussa ja syyskuun 8 p:nä Italia antautui sen laivaston siirtyessä liittoutuneiden puolelle. Saksalaisten miehittäessä suurimman osan Italiaa, jakaantui maa kahteen osaan. Badoglion hallitus julisti Saksalle sodan lokakuussa. Liittoutuneiden sotatoimet Italiassa eivät kuitenkaan sujuneet nopeassa tempossa, vaan ratkaisutaistelut siirtyivät seuraavan vuoden puolelle.

Tyynenmeren rintamalla vilkastui taistelutoiminta myöskin kertomusvuoden aikana. Joukko lounais- ja pohjois-Tyynenmeren saaria ja etuasemia vallattiin. Eräitä meritaisteluja suoritettiin joskin japanilaiset johdonmukaisesti koettivat niitä välttää.

Vuoden kuluessa liittoutuneiden raskaat pommikoneet aloittivat ankarat hyökkäykset Saksan teollisuuskeskuksia vastaan. Jo tammikuussa tehtiin

suurhyökkäys Ruhrii teollisuusalueelle, helmikuussa ensimmäinen hyökkäys Berliiniin ja marraskuussa suurhyökkäys Berliiniin.

Rinnan sotatoimien kiihtymisen kanssa vilkastui myös liittoutuneiden diplomaattinen toiminta. Tammikuussa pidettiin Casablancan konferenssi, jossa Yhdysvallat ja Englanti sopivat yhteisistä sotasuunnitelmista. Liittoutuneiden neuvotteluja jatkettiin elo—syyskuussa Quebecissä sekä vuoden lopulla Moskovassa, Kairossa ja Teheranissa, jossa viimeksimainitussa neuvottelussa oli myöskin Stalin läsnä. Neuvottelut koskivat yleensä sota-ponnistusten tehostamista Saksan lopulliseksi murskaamiseksi sekä eräiltä osin myöskin vastaisia rajojen järjestelyjä.

2. Suomen asema.

Suomen ulkopoliittiset suhteet pysyivät kertomusvuoden aikana muuttumattomina. Sotatila Neuvostoliiton välillä jatkui, joskin taistelutoimet rintamilla olivat vähäisempiä. Myöskin jatkui sotatila Englannin kanssa, joskaan se ei johtanut avoimiin sotatoimiin. Yhdysvaltain kanssa eivät diplomaattiset suhteet täysin katkenneet, vaikka edustusta supistettiin. Ei myöskään sodanjulistusta Yhdysvaltain taholta seurannut. Päinvastoin se yritti tarjota »hyviä palveluksiaan» Suomen irrottamiseksi sodasta ja rauhan aikaansaamiseksi Neuvostoliiton ja Suomen kesken. Nämä yritykset eivät kuitenkaan johtaneet tarkoitettuun tulokseen.

Maaliskuun alussa nimitettiin uusi hallitus, jonka pääministeriksi tuli professori Linkomies. Hallitukseen kuului 5 sosialidemokraattista ministeriä, kun sensijaan edelliseen, Rangellin hallitukseen oli kuulunut 4 sosialidemokraattia. Joulukuun 17 p:nä erosi johtaja K.-A. Fagerholm hallituksesta ja hänen tilalleen sosiaaliministeriksi nimitettiin puoluesihteerä A. Aaltonen. Rauhaan pyrkivien ja Suomen irrottamiseksi suursodasta tavoittelevien kansalaispiirien toiminta alkoi tiivistyä ja eräänä ilmauksena siitä oli n.s. 33:n kirjelmä.

II. Suomen talouselämä.

1« Teollisuus.

Teollisuustoiminta jatkui kertomusvuonna sodan luomissa poikkeuksellisissa olosuhteissa. Korvikeaineiden käyttö laajeni, naistyövoiman käyttö yleistyi ja työvelvollisuuden sovellutus sai yhä ankarampia muotoja.

Kotimarkkinateollisuuden tuotanto oli arvoltaan suurempi kuin minään aikaisempana sotavuonna, mutta kun hintatason nousu otetaan huomioon, jää tuotannon määrä pienemmäksi kuin edellisinä vuosina. Sen arvioidaan olleen n. neljä viidettäosaa rauhanaikaisesta tuotannon määrästä.

Kaikilla tärkeimmillä kotimarkkinateollisuuden aloilla tuotannon arvo nousi hintojen nousun takia.

Vientiteollisuuden tuotanto kasvoi vuoteen 1942 verrattuna noin 17 % määrältään, mutta siitä huolimatta ei tuotannon määrä noussut edes puoleen rauhanaikaisesta määrästä. Vientiteollisuuden tuotannon nousu johtui lähinnä sahatavara- ja faneriteollisuuden tuotannon kasvusta. Sensijaan paperiteollisuuden tuotanto supistui huomattavasti, sillä sen työväestöä siirrettiin maataloustöihin.

Rakennustoiminta oli kertomusvuonna vähäistä johtuen osaksi tarvikkeiden ja työvoiman puutteesta. Helsingissä valmistui kertomusvuonna 50 uudis- ja lisärakennusta, joiden tilavuus oli 250,000 m³. Viimeisiin rauhanvuosiin verrattuna nämä määrät ovat hyvin pienet. Suuri osa rakennustarvikkeista samoin kuin työvoimasta oli sotalaitoksen toimesta varattu linnoitus- y.m. töihin rintamalla tai Itä-Karjalassa ja n.s. palautetulla alueella.

2. Maa- ja metsätalous.

Kertomusvuosi oli sääsuhteiltaan keskimääräistä lämpimämpi ja poikkeuksellisen sateinen, mikä toisaalta edisti rehusatoa, mutta vaikeutti sadonkorjuutöitä. Leipäviljan sato oli määrältään suurempi kuin edellisinä sotavuosina ja perunaa saatiin runsaasti enemmän kuin kahtena edellisenä vuotena. Kuitenkin alkoi yhä selvemmin näkyä keinolannoitteiden puute sekä ojituksen rappeutuminen maatalouden tuotantotuloksissa.

Metsätyöt olivat valtiovallan taholla erikoisen huomion kohteena. Sahatukkeja hakattiin hakkuukautena 1942–1943 noin 161 miljoonaa kuutiojalkaa, hakkuumäärän ollessa edellisenä hakkuukautena noin 84 miljoonaa kuutiojalkaa ja normaalivuosina ennen sotaa noin 230 miljoonaa kuutiojalkaa.

3. Työmarkkinat.

Valtiovallan ote työvoimaan nähden kiristyi kertomusvuonna entisestään. Vielä kotona olevaa työvoimaa siirrettiin pois säännöllisistä töistään entistä suuremmassa määrin joko linnoitustöihin, sotateollisuuden palvelukseen taikka maataloustöihin. Vuoden aikana pidettiin työvoimaviranomaisten toimesta kolmet työvoimakutsunnat. Vuosilomaa saavien oli käytettävä puolet lomastaan maataloustöihin. Maaseudun työvoima si-
dottiin maaseudulle ja erikoistyöleirejä perustettiin.

4. Hintataso.

Inflatorinen kehitys on jatkunut myöskin kertomusvuoden aikana, joskin suhteellisen hitaana. Hintoihin vaikuttavista erikoistoimenpiteistä

on mainittava hallituksen marraskuussa tekemä päätös hintasulusta sekä eduskunnan tekemä päätös maataloustuotteille maksettavista tukipalkkioista, jolla voitiin estää osittain maataloustuotteiden hintojen korotuksen vaikutus yleiseen elinkustannusindeksiin.

Elinkustannusindeksi nousi v. 1942 joulukuusta, jolloin se oli 181 pistettä, kertomusvuoden joulukuuhun mennessä 197 pisteeseen, mikä merkitsee lähes 9 % nousua. Edellisenä vuonna oli nousu vastaavana aikana ollut lähes 21 %, vuonna 1941 oli nousu 15 % ja vuonna 1940 se oli 22 %. Hintojen kohoaminen oli hyvin epätasaista, sillä ravintoindeksi nousi vain 4 % ja asuntoindeksi 5 %, kun sensijaan vaatetusindeksi kohosi 12 %, lämmön ja valon indeksi 25 % ja veroindeksi 40 %.

Tukkuhinnat kohosivat jonkun verran enemmän kuin elinkustannukset. Tukkuhintaindeksi nousi 261 pisteestä 291 pisteeseen, mikä vastaa lähes 12 %, ollen vastaava nousu edellisenä vuonna 25 %.

5. Valtion menot.

Sodan jatkuessa kasvoivat valtion menot osoittaen sama suuntaa kuin edellisinäkin vuosina. Sotamenot muodostivat hyvin huomattavan osan valtion menoista ja valtion velka kasvoi, niin että se kertomusvuoden päättyessä lieene ollut n. 50 miljoardia markkaa. Valtion menot ja sotamenojen osuus niistä sekä valtion tulot ja menot näkyvät seuraavista asetelmista:

Valtion menot w. 1936—42.

Vuosi	Koko menot	Puolustusmenot
	Milj. mk	Milj. mk
1936	3,830	850
1937	4,537	943
1938	4,959	1,234
1939	6,706	2,689
1940	17,529	12,301
1941	20,911	13,806
1942	26,500	19,000
1943	29,700	19,500

Kun puolustusmenojen osuus viimeisenä rauhanvuonna 1938 oli kaikista menoista 25 %, oli niiden osuus v. 1942 72 %.

Kun valtio normaalina vuosina saattoi jokseenkin säännöllisesti kokonaan peittää menonsa vakinaisilla tuloilla, on se sotavuosina suuresti velkaantunut. Tämä näkyy seuraavasta asetelmasta:

Valtion menot ja tulot vv. 1936—42.

Vuosi	Menot milj. mk	Tulot milj. mk
1936	3,876	3,880
1937	4,537	4,204
1938	5,040	4,959
1939	6,706	4,483
1940	17,529	5,966
1941	20,911	10,868
1942	26,500	17,000
1943	29,700	19,000

Valtion velka on siten kasvanut kolmena sotavuonna peräkkäin n. 11 miljardilla markalla vuodessa. Kertomusvuoden päättyessä oli valtion velka n. 50 miljardia mk.

III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet.

1. Liitot ja jäsenistö.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliittoon kuului kertomusvuoden päättyessä 22 jäsenliittoa, joiden alaisena toimi 1,010 jäsenosastoa. Vaikka poikkeuksellinen aika on asettanut erinäisiä vaikeuksia toiminnan laajentamiselle, lisääntyi jäsenosastojen luku kertomusvuoden aikana 60 osastolla. Näin ollen ammattiyhdistysliike on saanut uusia kiinnekohtia sellaisille paikkakunnille, joissa ei ole aikaisemmin ollut järjestettyä ammattiyhdistystoimintaa. Ja näin on myöskin saatu uusia palkannauttijapiirejä toimintamme vaikutuspiiriin alaiseksi.

Kertomusvuoden alusta on Suomen Veturimiesyhdistys kuulunut SAK:n jäsenyyteen. Tämä pirteästi toimiva jäsenliitto toi SAK:lle 2,707 uutta jäsentä taholta, jossa muutoinkin on havaittavissa lisääntyvää mielenkiintoa yhtenäistä ammattiyhdistysliikettä kohtaan. Kertomusvuoden aikana liittyi myöskin S.V.R. Vaunumiehistö-Yhdistys SAK:n jäsenyyteen, vaikka liittyminen tapahtuikin Suomen Rautatieläisten liiton kautta* Viimeksimainitun yhdistyksen paikalliset osastot toimivat edelleenkin itsenäisinä alaosastoina paikkakunnallaan, joten edellämäinittu liittyminen ei ole aiheuttanut sanotan yhdistyksen alaosastojen toimintaan erikoisia muutoksia. Rautatieläisten liiton jäsenmäärä lisääntyi edellämäinittu liittymisen johdosta yli 200 jäsenellä.

Tarkastamalla SAK:n jäsenliittojen jäsentilastoja kertomusvuodelta, voidaan niistä havaita valtion viran- ja toimenhaltijain piirissä kasvavaa harrastusta yhtenäistä ammattiyhdistysliikettä kohtaan kuten edellä on

jo tullut todettua kahden liiton kohdalla. Samaa myönteistä kehitystä osoittaa m.m. Mielisairaanhoidajain liiton huomattava jäsenlisäys, kaikkiaan 181 jäsentä. Kuntien viran- ja toimenhaltijain keskuudessa on havaittavissa myöskin vastaavanlaista myönteistä mielenkiintoa ammattiyhdistysliikettä kohtaan. Suomen Kunnantyöntekijäin liitto sai viime vuoden aikana varsin huomattavan jäsenlisäyksen, kaikkiaan 703 jäsentä, mikä sellaisenaan jo osoittaa siltä taholta kasvanutta mielenkiintoa ja harrastusta ammattiyhdistysliikettämme kohtaan. Sama myönteinen kehitys on havaittavissa muilla aloilla sillä kuudentoista jäsenliiton jäsenmäärät ovat kertomusvuoden ajalla kohonneet siitä, mitä jäsenluvut olivat v:n 1942 päättyessä.

SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärä kertomusvuoden päättyessä oli yhteensä 86,068. Tämä jäsenluku on 7 % suurempi edellisen kertomusvuoden jäsenlukua. Kun ammattiyhdistysliike on saanut lisää kaikkiaan 6,331 jäsentä yhteiseen toimintaan, niin voidaan kertomusvuoden aikana saavutettua tulosta pitää erittäin tyydyttävänä ja vastaisuuteen nähden rohkaisevana. Kun vielä samanaikaisesti jäsenliitot ovat myöskin taloudellisesti vaurastuneet siittäkin huolimatta, vaikka ovat jakaneet runsaita ylimääräisiä avustuksia sodan johdosta kärsimään joutuneille, on tulos sitäkin merkittävämpi.

Kertomusvuoden päättyessä oli edellämainitusta jäsenmäärästä maksavia jäseniä 55,113, joten maksuista vapautettuja oli kaikkiaan 30,955. Suurin osa näistä maksuista vapautetuista oli siirtynyt pois omalta paikkakunnaltaan joko asepalvelukseen tai työvelvollisuustöihin sotatoimialueelle. Edellisen vuoden päättyessä oli maksavien jäsenien luku 50,752 ja maksuista vapautettujen luku 29,982. Vertailemalla edellämainittuja viime vuoden ja kertomusvuoden lukuja keskenään, osoittaa maksuista vapautettujen jäsenien ryhmä vajaan tuhannen jäsenen lisäystä, kun taasen maksavien jäsenien luku on kohonnut 4,361 jäsenellä. Tämäkin vertailu osoittaa myönteistä kehitystä, sillä on muistettava, että m.m. rakennustyöläisiä on entistä enemmän siirretty kertomusvuoden aikana linnoitustöihin, joka on ollut omiaan lisäämään maksuista vapautettujen jäsenten lukua.

2. SAK:n Työvaliokunta.

SAK:n Työvaliokuntaan kuuluivat lokakuussa pidettyyn edustajakokoukseen saakka: SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Wuori*, varapuheenjohtaja *Väinö V. Salovaara*, muut vakinaiset jäsenet *K.-A. Fagerholm*, *A. J. Hällström*, *E. Härmä*, *J. Kivistö*, *T. J. Nurminen*, *Y. Rantala*, *J. Virtanen*, varajäsenistä on kolme ensimmäistä: *J. Hakulinen*, *J. E. Saveri* ja *V. Viitanen* osallistunut säännöllisesti Työvaliokunnan kokouksiin. Edustajakokous valitsi seuraavaksi nelivuotiskaudeksi SAK:n puheenjohtajaksi *Eero A. Wuoren*,- Työvaliokunnan vakinaisiksi jäseniksi seuraavat: *K.-A. Fager-*

holm, J. Hakulinen, A. J. Hällström, E. Härmä, J. Kivistö, U. Nurminen, Y. Rantala, J. E. Saverija. J. Virtanen. Varajäseniksi valittiin *G. Henriksen, E. Antikainen, Laura Härmä, V. Viitanen, O. Peltonen, E. Skog, B. Airola, O. Turunen, A. Moisander. K.-A. Fagerholmin* jättäytyttyä pois Työvaliokunnan jäsenyydestä siirtyi *G. Henriksson* Työvaliokunnan vakinaiseksi jäseneksi. Varajäsenistä on jälleen kolme ensinmainittua osallistunut säännöllisesti Työvaliokunnan kokouksiin.

Työvaliokunnan kiinteä kokoontumisaika on ollut tiistaisin klo 8.30, minkä lisäksi on pidetty tarpeen vaatiessa ylimääräisiä kokouksia. Työvaliokunta on kertomusvuoden aikana kokoontunut yhteensä 61 kertaa ja on pöytäkirjaan merkitty 307 pykälää. Työvaliokunnan sihteerinä on toiminut *Aku Sumu*.

Työvaliokunnan alaisina ovat toimineet seuraavat jaostot: talousjaosto, valistusjaosto, naisjaosto, ruotsinkielinen jaosto ja avustustoimikunta.

SAK:n tilintarkastajina ovat toimineet *August Valta* ja *XJ. Weckroth*. Edustajakokouksessa valittiin SAK:n tilintarkastajiksi *Väinö V. Salovaara* ja *Reino Kolinen*, varalle *August Valta* ja *U. Weckroth*.

SAK:n henkiökunta.

SAK:n henkilökuntaan ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet: puheenjohtaja *Eero A. Wuori*, sihteeri *Aku Sumu*, sihteeri *Emil Huuonen*, joka huhtikuun puolivälissä astui SAK:n palvelukseen, taloudenhoitaja *Eero Kaukinen*, kassanhoitaja *Anna Mikkonen*, konekirjoittaja *Else Poutanen*, toimistoapulaiset *Lea Ollikainen* ja *Anna-Liisa Pesonen*. Ilmoitusasiamies *Olavi Lindblom* on kertomusvuoden ajan ollut asepalveluksessa.

SAK:n luennoitsijana toimi *Bruno Airola* syyskuun puoliväliin saakka, jolloin hänet valittiin Vaatetustyöläisten liiton sihteeriksi. Hänen jälkeensä valittiin luennoitsijaksi *Toivo Espo*. Maaseutujärjestäjänä on toiminut *Viljo Valander*, naisjärjestäjänä *Siiri Saarinen*, ruotsinkielisenä järjestäjänä on syyskuusta lähtien toiminut *Runar Gustafsson*, paikallisjärjestöjen työn ohjaajana toimi elokuuhun saakka *Mauno Pelkonen* siirtyen silloin Savon Työmiehen toimittajaksi.

Talousjaosto.

Työvaliokunnan asettama talousjaosto on entiseen tapaan valmistellut kaikki suuremmat talous- ja raha-asiat ennen niiden käsittelyä Työvaliokunnassa. Samoin on talousjaosto Työvaliokunnan antamalla valtuudella ratkaissut eräitä pienempiä talousasioita. Jaostoon ovat kuuluneet *E. A. Wuori* puheenjohtajana, *V. V. Salovaara*, *E. Härmä*, *Y. Rantala* ja *E. Kaukinen*, viimeksi mainittu jaoston sihteerinä. Edustajakokouksen jälkeen vahvisti Työvaliokunta jaostolle seuraavan kokoonpanon: *E. A. Wuori* puheenjohtajana, *E. Härmä*, *Y. Rantala*, *J. Kivistö* ja *E. Kaukinen*.

Valistusjaosto.

Valistusjaosto on valmistellut valistustyötä koskevat kysymykset ja tehnyt niistä esityksensä Työvaliokunnalle. Keskusliiton harjoittama valistustyö käy pääkohdittain selville vuosikirjan valistustyötä koskevasta luvusta. Valistusjaostoon kuuluivat edustajakokoukseen saakka: *A. J. Hällström* puheenjohtajana, *J. Hakulinen*, *J. Kivistö*, *J. E. Saveri* ja *E. Huunonen*. Viimemainittu on toiminut jaoston sihteerinä. Edustajakokouksen jälkeen vahvistettiin jaoston kokoonpano muuten entiselleen paitsi *J. Kivistön* tilalle valittiin *E. Antikainen*.

Avustustoimikunta.

Vuoden aikana on edelleen jaettu Ruotsin ammattijärjestön v. 1941 lahjoittamista varoista ylimääräistä avustusta sodassa ja työvei voiluustöissä kaatuneiden ja haavoittuneiden jäsenten omaisille. Kotkan ja sen ympäristön pommituksissa elokuussa vaurioita kärsimään joutuneiden avustamiseksi varasi Työvaliokunta 100,000 mk määrärahan, joka kokonaisuudessaan käytettiin tähän tarkoitukseen. Avustusasioita on käsitellyt Työvaliokunnan asettama jaosto, jonka puheenjohtajana on toiminut *E. Kaukinen*, sihteerinä *A. Sumu* sekä muina jäseninä *U. Nurminen* ja *J. Kivistö*.

Arpajaistoimikunta.

Jo vuoden 1942 loppupuolella ryhdyttiin toimenpiteisiin ammattiyhdistysliikkeen arpajaisten toimeenpanemiseksi, jotta saataisiin varoja erikoisesti sodan johdosta kärsimään joutuneiden järjestöjen jäsenten avustamiseksi. Kertomusvuoden aikana saatiinkin 10 miljoonan markan määräinen arpajaislupa mainittuun tarkoitukseen. Arpajaiset järjestettiin seuraavien SAK:n jäsenliittojen kanssa yhteisenä: Elintarvetyöläisten liitto, Jalometallityöntekijäin liitto, Kuljetustyöntekijäin liitto, Kutomateollisuusyöväen liitto, Lasi- ja Posliinityöväen liitto, Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liitto, Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto, Puutyöväen liitto, Rautatieläisten liitto, Työläisliitto, Vaatetustyöläisten liitto. Arpajaiset saatiin päätökseen kertomusvuoden aikana ja oli niiden taloudellinen tulos verrattain tyydyttävä. Arpajaisia varten oli asetettu arpajais-toimikunta, jossa SAK:n edustajina olivat *E. Kaukinen* ja *A. Sumu* sekä liittojen edustajina *A. Heinonen*, *E. Antikainen* ja *A. Moisander*. Arpajaisten käytännöllisen järjestelyn hoiti Yhteismainos Oy.

Ruotsinkielinen jaosto.

Ruotsalaisen jaoston toimintaa on haitannut toimihenkilön puute, sillä keskusliiton ruotsinkielinen järjestäjä *Väinö Salmikari* joutui olemaan osan vuotta asepalveluksessa sekä toimimaan osan vuotta Hotelli- ja Ravintola-

henkilökunnan liiton sihteerinä. Syyskuussa kiinnitettiin SAK:n palvelukseen ruotsinkieliseksi järjestäjäksi *Runar Gustafsson*, minkä jälkeen ruotsinkielinen valistustyö saatiin jälleen kiinteämmin käyntiin. Valistustyön ovat muodostaneet puhetilaisuudet ruotsinkielisillä paikkakunnilla sekä ruotsinkielisissä ammattiosastoissa.

Ruotsinkieliseen jaostoon ovat kuuluneet edustajakokoukseen saakka *K.-A. Fagerholm* puheenjohtajana sekä jäseninä *V. Salmikari*, *G. Henriksson*, *A. Ståhlberg*, *O. Träskvik*, *A. Virtanen*. Jaoston sihteerinä on toiminut *V. Salmikari*. Edustajakokouksen jälkeen vahvasti Työvaliokunta jaostolle seuraavan kokoonpanon: puheenjohtajana *G. Henriksson*, sihteerinä *R. Gustafsson*, muina jäseninä *V. Salmikari*, *A. Virtanen*, *A. Ahlfors* ja *A. Ståhlberg*.

Naisjaosto.

Kertomusvuoden aikana on SAK:n naisjaosto edelleen työskennellyt ammatillisen valistustyön ohjaajana ja suorittajana naistyöläisten keskuudessa. Poikkeuksellisten olojen vaatiessa naisia yhä enemmän astumaan miesten tilalle niinhyvin ansiotyössä kuin järjestötoiminnassakin, on tämä työ ollut erikoisen ajankohtaista ja tarpeen vaatimaa. Naisjaoston kokoonpano on ollut sama kuin edellisenäkin vuonna, nim. puheenjohtajana *Laura Härmä*, varapuheenjohtajana *Tyine Leivo-Larsson*, muina jäseninä *Suoma Friberg*, *Lempi Lehto* ja *Elina Vuohio* sekä edustajakokouksesta lähtien varajäsenenä *Aino Hyvönen*. SAK:n Työvaliokunnan puolesta osallistui Naisjaoston kokouksiin ja työskentelyyn kertomusvuoden alkukuukausina *B. Airola* ja toukokuusta lähtien *E. Huuonen*. Pöytäkirjain laatimisen ja toimistotehtävät on sivutoimenaan hoitanut *Else Poutanen*. Jaosto piti yhteensä 16 kokousta, joista pöytäkirjaan merkittiin 96 pykälää.

Ammatillisen paikallisjärjestön alaisia naisjaostoja oli eri paikkakunnilla yhteensä 18 ja on niiden toiminta olosuhteisiin katsoen ollut tyydyttävää. SAK:n naisjärjestäjä *Siiri Saarinen* kävi järjestelymatkoillaan jatkuvasti sekä näillä että muilla sellaisilla paikkakunnilla, joilla on runsaamin naistyöläisiä, ollen hänen matkapäiviensä luku yhteensä 190. Myöskin SAK:n naisjaoston jäsenet kävivät puhuja- ja luentomatoilla, varsinkin kun jollekin paikkakunnalle järjestettiin naisten erikoisia neuvottelutilaisuuksia.

Heinäkuun alussa järjesti naisjaosto Helsingissä naisten opinto- ja retkeilypäivät, joille osallistui yhteensä 866 osanottajaa eri puolilta maata. Retkeilypäivien kustannuksiin olivat varoja myöntäneet SAK ja sen jäsenliitot sekä Suomen Huolto.

Tukholman Paikallisjärjestön Naisjaosto oli tänäkin vuonna varannut lomakodissaan paikkoja suomalaisten ammattiyhdistysnaisten käytettäväksi, mutta matka vaikeuksien ja poikkeuksellisten olojen vuoksi ei niillä tällä kertaa voitu käyttää. Pohjoismaiden ammattiyhdistysnaisten opinto-

viikolle Tukholmassa elokuun lopussa ei niinikään voitu lähettää enempää kuin kolme osanottajaa.

3. SAK:n Valtuusto.

Kertomusvuoden aikana on Valtuusto kokoontunut kaksi kertaa. Toukokuussa pidettiin Valtuuston sääntömääräinen kokous, jossa esillä oli vuosi- ja tilikertomukset sekä talousarviot. Lisäksi kokous hyväksyi laajat päätöslauselmat palkkapolitiikasta ja työvoimakysymyksestä. Valtuuston ylimääräinen kokous pidettiin lokakuussa, jolloin esillä oli edustajakokouksessa käsiteltäväksi tulevat kysymykset. Valtuustoon ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet seuraavat jäsenet eri liitoista:

Elintarvetyöläisten liitto: Tulonen, Toivo, Tampere, Kalso, Nestori, Helsinki; var. Rahikainen, S. J., Kemi.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto: Ahonen, Lauri, Helsinki.

Jalometallityöntekijäin liitto: Niinistö, Jukka, Turku; var. Lindberg, Olavi, Turku.

Kirjatyöntekijäin liitto: Lyytikäinen, Oskari, Turku, Immonen, Uuno H., Helsinki; var. Kalervo, Väinö, Helsinki.'

Kuljetustyöntekijäin liitto: Pekkanen, Lauri, Tampere; var. Säkijärvi, Eino, Kotka.

Kunnantyöntekijäin liitto: Leskinen, Otto J., Helsinki, Hurme, Kalle> Tampere, Kari, Alfred, Helsinki; var. Peuranen, Einari, Helsinki.

Kutomateollisuustyöväen liitto: Karila, Aapo, Tampere, Vuori, Albert, Turku; var. Helin, Vilho, Tampere.

Lasiteollisuustyöväen liitto: Turunen, Otto, Helsinki; var. Vesiluoma, Kustaa, Riihimäki.

Liiketyöntekijäin liitto: Saxell, August, Helsinki, Lehto, Lempi, Helsinki, Hiltunen, Onni, Varkaus.

Merimies-Unioni: Kankaanpää, Hemming, Tampere, Tuomikoski, Gustav, Helsinki; var. Kangasmaa, Arvo, Helsinki, Långström, V., Helsinki.

Metallityöväen liitto: Kataja, Väinö, Tampere, Nurmi, Heikki, Turku, Liljeström, Valdemar, Helsinki, Vilkman, Nikolai, Tainionkoski, Andersson, Otto, Turku; var. Laakso, Armas, Kotka, Hjelt, August, Karkkila.

Mielisairaanhoidtajain liitto: Pitkänen, Tatu, Seinäjoki; var. Kasari, Toivo, Seinäjoki.

Muurarien liitto: Karvinen, Johan, Helsinki, Toivonen, Pekka, Tampere.

Nahka-, jalkine- ja Kumityöväen liitto: Salo, Paavo, Tampere.

Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto: Lappalainen, Hjalmar, Tampere, Valkama, Albin, Nokia.

Puutyöväen liitto: Hiltunen, Antti, Lappeenranta, Taponen, Matti, Lahti; var. Jokinen, Yrjö, Turku.

Rakennustyöläisten liitto: Kekäläinen, Olavi, Kemi, Mäkinen, Artturi, Helsinki, Sahi, Hannes, Jyväskylä; var. Luoto, V., Tampere, Väisänen, J. E., Pitäjänmäki.

Rautatieläisten liitto: Saarinen, Otto, Helsinki, Tulonen, Uuno, Riihimäki; var. Järvinen, H., Kuopio, Kallio, E., Helsinki.

Sanomalehtimiesliitto: Kilpi, Eino, Helsinki; var. Manninen, Kalle, Helsinki.

Työläisliitto: Saarnijärvi, K., Helsinki, Pietikäinen, Fiina, Helsinki.

Vaateustyöläisten liitto: Luostarinen, Antti J., Helsinki.

Veturimiesyhdistys: Lehtonen, K. A., Helsinki, Pyhäluoto, H. A., Helsinki.

Lokakuussa pidetyssä edustajakokouksessa vahvistettiin Valtuustolle uusi kokoonpano seuraavaksi nelivuotiskaudeksi. Valtuuston jäsenet «*eri liitoista ovat:*

Elintarveteöläisten liitto: Anna Alho, Helsingistä ja Alfons Koskimies Turusta, varalta Lauri Pöyhönen Helsingistä ja Väinö Laamanen Oulusta.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto: Väinö Salmikari, Helsingistä; varalta Lauri Ahonen, Helsingistä.

Jalometallityöntekijäin liitto: Nestor Isaksson, Turusta; varalta A. IV. Valo, Turusta.

KirjatyönCekijäin liitto: Atos Wirtanen, Helsingistä ja O. Lyytikäinen Turusta; varalta G. Kankare, Turusta ja Uuno H. Immonen, Helsingistä.

Kuljetustyöntekijäin liitto: Frans Hiilos, Helsingistä; varalta Lyyli Järvinen, Kotkasta.

Kunnantyyntekijäin liitto: O. Leskinen, Helsingistä, G. Koskinen, Tampereelta ja A. Lehtinen, Turusta; varalta A. Kari, Helsingistä, Ester Mattsson ja K. Isotalo, Turusta.

Kutomateollisuustyöväen liitto: Y. Leiniö ja Alb. Vuori, Turusta; varalta Vilho Helin, Tampereelta.

Lasi- ja Posliinityöväen liitto: Otto Turunen, Helsingistä; varalta K. Vesiluoma, Riihimäeltä.

Liiketyöntekijäin liitto: Arvi Hautamäki ja Lempi Lehto, Helsingistä ja •Onni Hiltunen, Varkaudesta; varalta O. Kataja Karkkilasta, A. Saxell Helsingistä ja Anni Strandberg Vaasasta.

Merimies-Unioni: Niilo Wälläri Helsingistä ja H. Kankaanpää Tampereelta, varalta G. Tuomikoski Helsingistä ja A. Kangasmaa Helsingistä.

Metallityöväen liitto: Erik Trygg, Helsingistä, Arvo Kangasaho, Turusta, Reino Lindberg, Tampereelta, Kosti Nyman, Lauritsalasta ja Einar Pakalen, Jyväskylästä; varalta Emil Ruutiainen, Varkaudesta, Arne Ray, Pietarsaaresta, Väinö Pykälinen, Jyväskylästä, Yrjö Nyberg, Porista ja Frans Vilksman, Tainionkoskelta.

Mielisairaanhoidtajain liitto: Tatu Pitkäinen, Seinäjoelta; varalta Toivo Kasari, Seinäjoelta.

Muurarien liitto: J. H. Anttila, Viipurista ja Johan Karvinen, Helsingistä varalta Edv. Nyqvist, Helsingistä ja Kalle Oksa, Tampereelta.

Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liitto: Paavo Salo, Tampereelta; varalta Toivo Itkonen, Helsingistä.

Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto: Hj. Lappalainen, Tampereelta ja Albin Häkkinen, Kotkasta; varalta Kaisa Hiilelä, Tampereelta ja Albin Valkama, Nokialta.

Puutyöväen liitto: Matti Taponen, Lahdesta ja E. O. Ojala, Tampereelta; varalta Antti Hiltunen, Lappeenrannasta ja Matti Welling, Kotkasta.

Rakennustyöläisten liitto: O. H. Kekäläinen, Kemistä, Hannes Sahi. Jyväskylästä ja A. Mäkinen, Helsingistä; varalta I. Laaksonen, Turusta, V. Luoto, Tampereelta ja Lauri Aalto, Kuusankoskelta.

Rautatieläisten liitto: Y. Salo, Helsingistä ja U. Tulonen, Riihimäeltä; varalta O. Saarinen ja E. Kallio, Helsingistä.

Sos.-dem. Sanomalehtimiesliitto: Eino Kilpi, Helsingistä; varalta Toivo Mansner, Tampereelta.

Työläisliitto: K. Saarnijärvi, Helsingistä ja V. Kuusela, Honkalahdesta; varalta Fiina Pietikäinen, Helsingistä ja V. Mehtonen, Espoosta.

Vaattetustyöläisten liitto: E. Lindroos, Helsingistä; varalta Bruno Airola, Hei singistä.

Veturimiesyhdistys: K. A. Lehtonen ja H. A. Pyhäläluoto, Helsingistä; varalta L. E. Koivisto, Riihimäeltä ja K. J. Tuliara, Helsingistä.

4. SAK:n edustajakokous.

SAK:n neljäs sääntömääräinen edustajakokous pidettiin lokakuun 24--27 päivinä Helsingissä. Kokouksessa oli saapuvilla yhteensä 116 täysivaltaista edustajaa sekä lisäksi kutsuvieraita ja ammattiyhdistysliikkeen toimihenkilöitä nouden kokouksen osanottajamäärä kahteen sataan. Kokouksessa käsiteltiin sääntömääräiset asiat sekä lisäksi seuraaviin asiaryhmiin kuuluvat esitykset: Jäsenmaksuihin kohdistuvat esitykset, muutokset SAK:n sääntöihin, tulevaan toimintaan kohdistuvat esitykset, valistus- ja kasvatustyötä koskevat esitykset, järjestömuotoja ja liitto rajoja koskevat esitykset sekä toimitsijain huoltoa koskevat esitykset. Varsinaisten esitysten lukumäärä oli 41. Keskeisin kysymys kokouksessa oli SAK:n lähiajan toimintaohjelma, jonka yhteydessä m.m. määriteltiin ammattiyhdistysliikkeen asenne tulevaan palkkapolitiikkaan.

5. Liittotoimikuntien kokoukset.

Jäsenliittojen liittotoimikunnat kutsuttiin kertomusvuoden aikana vain yhden kerran yhteiseen neuvottelukokoukseen. Maaliskuun 4 p:nä pidetyssä kokouksessa oli käsiteltävänä eräitä työmarkkinakysymyksiä, joista

kokous SAK:n puheenjohtaja E. A. Wuoren esittämän alustuksen pohjalla hyväksyi seuraavan päätöslauselman:

»Kuultuaan selostuksen työsuhteiden järjestelystä säännöstelytalouden jatkuvasti kiristytessä sekä kiinnittäen erityistä huomiota työläisten asemaan työvelvollisuutta sovellettaessa ja suunnitelmiin pakollisen palkanormeerauksen soveltamisesta palautetun alueen rakennustöihin SAK:n jäsenliittojen liittotoimikunnat yhteisessä kokouksessaan Helsingissä maaliskuun 4. p:nä 1943 toteavat tyydytyksellä,

että SAK:n Työvaliokunta on pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että pakollista työvelvollisuutta ei sovellettaisi muihin kuin todella elintärkeisiin töihin, joihin muuten ei työvoimaa ole saatavissa, sekä että sitä sovellettaessa ja erilaisia työmääräyksiä annettaessa viranomaisten määräykset olisivat riittävän selviä, niin että työntekijät todella tietäisivät, mitkä heidän oikeutensa ja velvollisuutensa ovat, samoin kuin siihen, että työntekijäin kohtuulliset oikeudet ja riittävän huollon vaatimukset myöskin tulisivat varteenotetuiksi;

että SAK:n Työvaliokunta on oikein tulkinnut ammatillisesti järjestyneen työväestön kielteisen käsityksen palkkojen pakkonormeerauksesta sellaisilla työaloilla, joilla palkkoja on totuttu järjestämään ja joilla niitä myös poikkeuksellisissa oloissa voidaan järjestää työmarkkinajärjestöjen keskinäisillä sopimuksilla.

Huolestuneena niistä ilmiöistä, jotka työväestön keskuudessa käsitetään pyrkimyksiksi etenkin työväen ammatilliset järjestöt sivuuttamalla jättää työ- ja palkkaehtojen järjestäminen yksipuolisesti valtiovallan käsiin, ja ollen sitä mieltä, että tällaisen kehityksen tulos ei vastaa ammatillisesti järjestyneen työväen käsityksiä siitä kansanvaltaisuudesta, jonka tasavallan ensimmäiset miehet ovat julistaneet kansallemme sopivaksi elinmuodoksi, kokous kehoittaa SAK:n Työvaliokuntaa

esittämään sosiaaliministeriölle sen työn jatkamista, jonka toimintansa pitkäksi aikaa keskeyttänyt n.s. työrauhakomitea sai suoritettavakseen ja jonka tarkoituksena oli saada aikaan ehdotuksia työmarkkinasuhteiden järjestämiseksi molempien osapuolten järjestöjen myötävaikutuksella sekä

ehdottamaan Suomen Työnantajain Keskusliitolle neuvotteluja talvisodan aikana tehdyn neuvottelusuhdetta koskevan sspimuksen edelleen kehittämisestä työ- ja palkkaehtojen järjestämistä koskevia molemmipuolisia sopimuksia sisältäväksi.

Kokous kiinnittää koko palkkatyöväestön ja kaikkien palkannauttijain huomiota nykyiseen, palkansaajien kannalta arveluttavaan kehitykseen ja

kehoittaa heitä voimakkaalla järjestäytymisellä puolustamaan kohtuullisia oikeuksiaan.»

SAK:n Työvaliokunta jätti myöhemmin edelläolevien päätöslauselmien mukaiset esitykset sosiaaliministeriölle ja Suomen Työnantajain Keskusliitolle.

6. Vainajat.

Sota on edelleen vaatinut omat raskaat uhrinsa myöskin ammattiyhdistysliikkeeltä. Tiedot rintamilla ja kotiseudulla ilmapommituksissa kuolleista ovat kuitenkin vielä puutteellisia, joten lopullista tilastoa ei voida julkaista.

Kertomusvuoden toukokuun 2 päivänä kuoli Helsingissä pitkällisen sairauden jälkeen Kansaneläkelaitoksen johtaja *Edv. Huttunen*. Toimiessaan SAK:n ensimmäisenä puheenjohtajana seitsemän vuoden ajan joutui hän suorittamaan suuriarvoisen työn nykyisen ammattiyhdistysliikkeen luomisessa ja rakentamisessa.

IV. Valistustyö.

1. Yleistä.

Pitkät sotavuodet ovat painaneet oman leimansa myöskin ammattiyhdistysliikkeen valistustyöhön. Kieltämättä se on ollutkin näinä vuosina enemmän tai vähemmän mukautumista poikkeuksellisen ajan luomiin olosuhteisiin. Yleinen tapahtumain kulku ei ole ollut omiaan antamaan mahdollisuuksia pitemmän tähtäimen valistustyön harjoittamiseen. Mutta vaikka päivänkysymysten hoitaminen on sitonut usein koko liikkeen voimavarat, ei ammattiyhdistysliike ole silti koskaan kadottanut näköpiiristään kaukaisempia aatteellisia tavoitteitaan. Tästä ovat hyvänä todistuksena viimeksi pidetyn SAK:n edustajakokouksen monet periaatteelliset päätökset.

Ammattiyhdistysliike onkin joustavasti mukautunut poikkeuksellisen ajan luomiin olosuhteisiin ja verrattain hyvin säilyttänyt toimintakykyisyytensä. Voitettavina olleet haitathan eivät suinkaan ole olleet vähäisiä. Asevelvollisuuskysymykset, tiheästi toistuneet työvelvollisten otot, jolloin joku perusjärjestö on saattanut yhdellä kertaa menettää kaikki toimitsijansa, ylipitkät työpäivät, kokoushuoneistojen varaamiset muihin tarkoituksiin ynnä monet muut seikat ovat usein asettaneet järjestöjemme säännölliselle toiminnalle miltei ylivoimaisia vaikeuksia. Näistä on kuitenkin aina sitkeästi pyritty selviämään mahdollisimman nopeasti. Myöskään henkinen vireys ei näytä ammattiyhdistyspiireissä saaneen pahempia

kolahduksia. Tätä todistaa runsas juhlien järjestely ja erittäinkin kasvava harrastus opinto- ja kurssitoimintaan sekä kirjallisuuden viljelyyn.

Päättäneelle toimintavuodelle antoivat erikoisen leimansa lukuisat keskusjärjestöjen edustajakokoukset. V. 1943 aikanahan pidettiin paitsi SAK:n IV edustajakokous myöskin 7 liiton sääntömääräiset edustajakokoukset ja 3 liiton tavanmukaiset vuosikokoukset. Kun näinkin monta liittoa, joiden yhteinen jäsenmäärä muodostaa runsaasti yli 50 % koko SAK:n jäsenistöstä, joutuu samana vuonna pitämään kongressinsa, on sillä luonnollisesti laajoille aloille tuntuva vaikutuksensa. Mikäli jälkeinpäin on voitu todeta, on tämä myöskin ollut myönteistä laatua. Erittäinkin SAK:n IV edustajakokous joutui laajan huomion kohteeksi ei ainoastaan palkkatyöläisten vaan muidenkin piirien taholta. Varsinkin edustajakokouksen hyväksymä laaja lähiajan toimintaohjelma on saanut osakseen ammattillisesti järjestyneen työväestön keskuudessa erittäin myönteisen vastaanoton. Muutoinkin tällä ammattiyhdistysliikettämme rakentavalla kongressilla on kaikesta päätellen ollut voimakas sysäys liikkeemme myönteiselle kehitykselle ja laajentumiselle.

2. Kurssitoiminta.

Kurssitoiminta ei tosin kertomusvuoden aikana saanut sitä laajuutta kuin kipeästi tarvittava toimitsijakasvatus olisi edellyttänyt, mutta harrastus sitä kohtaan on ilmeisesti kasvamassa. Yleisesti kaikissa ammatillisissa järjestöissä pyritään vakavasti kurssitoiminnalla uusien voimien esiinvetämiseen ja kasvattamiseen ja siten korvaamaan ne tappiot, joita sota on aiheuttanut toimitsijavoimiemme jälkikasvulle.

Laajempia toimitsijakursseja järjestettiin v. 1943 aikana Helsingissä ja Jyväskylässä. Ensinmainitulla paikkakunnalla kurssit oli järjestetty useampien viikkojen aikana määrättyinä iltoina ja viimeainitulla paikkakunnalla yhtäjaksoisesti 10 päivän aikana. Molemmilla kursseilla oli pääpaino pantu käytännöllisten järjestötoimitsijain tehtävien opastukseen ja onnistuivat ne niin hyvin osanottajamääriinsä kuin muuhunkin nähden erinomaisesti.

Suppeampia 2—4 illan toimitsijakursseja on järjestetty lukuisilla eri paikkakunnilla, joista useita on toimeenpantu erikoisesti maatyöläisten keskuudessa. SAK on ollut mukana kurssien järjestelyissä joko alkuunpanijana tai luovuttamalla toimitsijoitaan niihin luennoimaan ja opastamaan.

3. SAK:n kesäkurssit.

Parin vuoden tauon jälkeen järjestettiin Työväen Akatemiassa SAK:n kesäkurssit 25. 6.—3. 7. välisenä aikana. Olosuhteiden pakosta nämä oli toimeenpantava jonkinlaisena korvikkeena aikaisempaan SAK:n kesä-SAK. *Vuosikirja 1943.*

koulumuotoon verrattuna. Tähän oltiin pakotettuja pääasiassa vallitsevien työsuhteiden johdosta. Kurssien suhteellisen lyhyestä ajasta johtuen oltiin myöskin pakotettuja tekemään huomattavia supistuksia aikaisempaan kesäkouluohjelmaan. Kuitenkin nytkin kursseille pääsyn ehtona oli kirjellisen ennako-opiskelun suorittaminen.

Ohjelman ajan supistuksesta huolimatta kurssien kirjeelliseen ennako-opiskeluun kuitenkin ilmoitautui liitoista pitkälti kolmatta sataa opiskelijaa, mikä on ennätysmäärä normaalsiinkin oloihin verrattuna. Koko kurssin suoritti loppuun alun toistasataa eri liittojen jäsentä, jota tulosta nykyoloissa on pidettävä erittäin hyvänä. Varsinaisille kursseille osallistui ennakkoopiskelun suorittaneista 44 osanottajaa ollen heitä melkein kaikista SAK:n liitoista.

4. Neuvottelukokoukset.

Joko suoraan SAK:n toimesta tai lähettämällä toimitsijoita muiden, pääasiassa paikallisjärjestöjen toimeenpanemiin tilaisuuksiin, ovat SAK:n toimitsijat olleet mukana lukuisissa ammattiyhdistysväen neuvottelukokouksissa. Näissä tilaisuuksissa ovat toimitsijat selostaneet jäsenistölle kulloinkin ammattiyhdistysliikettä koskevia päivänkysymyksiä.

Laajempia maakunnallisia ammattiyhdistysväen neuvottelukokouksia toimeenpantiin vuoden aikana vain yksi, nimittäin Oulussa joulukuun 5 päivänä. Tämä kokous, jossa käytännöllisesti katsoen olivat edustettuina kaikki Pohjois-Suomessa toimivat ammatilliset järjestöt, onnistui erinomaisesti. Kokouksessa oli käsiteltävänä SAK:n toimintaohjelma, työvelvollisuusasiat ja Pohjolan ammatillinen valistustyö.

5. Työnjuhlat.

Perinteelliseen tapaan vietettiin kertomusvuonnakin työnjuhlia eri puolilla maata. Useilla seuduilla nämä juhlat onnistuivatkin hyvin, mutta kokonaisuutena katsoen on sanottava, että lopputulosta ei voi pitää kovin tyydyttävänä. Juhlien epäonnistumiseen vaikutti hyvin suuressa määrin kiireinen työaika maataloudessa ja tästä johtuvat monenlaiset talkootyöt, osaltaan myöskin juhlien edellä sattuneet työvelvollisuusotot, mutta monien paikkakuntien osalta sekin, että niiden valmisteluihin ja mainontaan ei kiinnitetty riittävästi huolta.

Juhlien edellä SAK:n toimesta julkaistiin entiseen tapaan »Työnjuhla»-julkaisu, joka nytkin saavutti kohtalaisen hyvän menekin. Niinikään järjestettiin SAK:n ja liittojen yhteisilmoitukset työväen päivälehtiin, jolloin nämä vuorostaan julkaisivat juhlien aattona erikoisen ammattiyhdistysnumeron.

6. Ammatillinen valistusviikko.

Kun ammatillinen valistusviikko jouduttiin viettämään heti välittömästi SAK:n IV:n edustajakokouksen jälkeen, niin ehkä tästäkin syystä valistusviikkomme onnistui paremmin kuin pitkiin aikoihin. Ilmeistä olikin, että varsinkin jäsenistö tahtoi valistusviikon eri tilaisuuksissa tutustua heti tuoreeltaan edustajakokouksen tärkeimpiin päätöksiin. Juhlia ja kokouksia järjestettiin eri puolilla maata erittäin runsaasti ja yleensä niissä vallitsi eheä ammattiyhdistysliikettä rakentava henki. Valistusviikon aikana SAK:n toimesta julkaistiin 2 lentolehtistä, joista toinen käsitteli työvelvollisuusasioita ja toinen yleisiä ammattiyhdistyskysymyksiä. Niiden yhteinen painosmäärä oli 100,000 kpl.

7. Toimitsijain luento- ja neuvottelupäivät.

SAK:n ja jäsenliittojen vakinaisten toimitsijain ja järjestäjien 2-päiväisiä luento- ja neuvottelupäiviä järjestettiin v. 1943 aikana kahdet, ensimmäinen vuoden alussa ja toinen syystoimintakauden alkaessa. Tämän lisäksi on SAK:n Työvaliokunnan kutsumana pidetty useita lyhyempiä toimitsijain neuvottelutilaisuuksia. Neuvottelupäivillä esillä olleet kysymykset ovat poikkeuksetta liikkuneet aiheissa, jotka läheisesti liittyvät ammattiyhdistysliikettä koskeviin kysymyksiin ja siten antaneet toimitsijoille tarpeellisia tietoja näiden asioiden edelleen selvittelyissä.

8. Apurahat.

Työväen Akatemian vuosikurssille 1943—44 myönnettiin 2 kpl. 3,000 mk apurahaa, jotka hakemuksen perusteella annettiin Vaatetustyöläisten liiton jäsenelle *Airi Halmeelle* Helsingistä ja Liiketyöntekijäin liiton jäsenelle *Sylvi Tuupaiselle* Jyväskylästä.

SAK:n kesäkurssija varten Työvaliokunta asetti haettavaksi 10 kpl 700 mk:n apurahaa, jotka sitten tulivatkin jaetuksi eri liittojen jäsenille.

9. SAK:n toimitsijat.

SAK:n toimitsijoissa tapahtui kertomusvuoden aikana tavallista enemmän muutoksia.

Vuoden alkupuolella valittiin Kutomateollisuustyöväen liiton sihteeri *Emil Huunonen* SAK:n sihteeriksi ja hän ryhtyi tointa hoitamaan huhtikuun 15 p:nä.

Elokuulla erosi SAK:n järjestäjän toimesta *M. Pelkonen* siirtyen Savon Työmiehen toimittajaksi.

Syyskuun puolivälissä erosi SAK:n palveluksesta monivuotinen uuttera luennollisija *Br. Airola*, tultuaan valituksi Vaatetustyöläisten liiton sihteeriksi.

Syyskuun puolivälissä tuli jälleen SAK:n palvelukseen luennoitsijaksi Rakennustyöläisten liiton järjestäjänä toiminut *Toivo Espo*.

Syyskuulla valittiin jonkun aikaa avoimna olleeseen SAK:n ruotsinkielisen järjestäjän toimeen *Runar Gustafsson* Helsingistä, aloittaen toimensa lokakuun 1 p:nä.

SAK:n luennoitsijat ja järjestäjät ovat vuoden aikana olleet matkoilla yhteensä 685 päivää, joista *V. Valander* 218, *Siiri Saarinen* 190, *M. Pelkonen* 108, *Br. Airola* 74, *T. Espo* 63 ja *R. Gustafsson* 32 päivää.

10. Ammatilliset paikallisjärjestöt.

V. 1943 aikana perustettiin Sortavalan ja Valkeakosken ammatilliset paikallisjärjestöt.

SAK:n järjestäjät ovat ahkerasti vierailleet eri paikallisjärjestöissä. Pitempiä jaksoja тов. *Pelkonen* oli Oulun, Vaasan, Kotkan ja Kajaanin paikallisjärjestöissä. Syyskaudella тов. *Espo* oli yhtämittaa kolmatta kuukautta Pohjolassa, pääasiassa Oulun paikallisjärjestön käytettävissä.

11. Kustannustoiminta.

Kustannustoiminnasta on mainittava keskusliiton vuosittainen juhla-julkaisu »Työnjuhla», joka kertomusvuonna ilmestyi kahdeksannen kerran. Sen painosmäärä oli 10,000 kpl. Julkaisua lähetettiin jälleen järjestöjen kustannuksella osa asepalveluksessa ja linnoitustyömaille oleville.

Järjestölehti »SAK» on kertomusvuoden aikana ilmestynyt kahtena numerona, jotka on keskusliiton kustannuksella jaettu liittojen osastojen toimihenkilöille. Järjestölehden toinen numero oli omistettu SAK:n neljännelle edustajakokoukselle sisältäen kaikki edustajakokouksen päätökset ja julkilausumat.

Edustajakokouksen yhteydessä ilmestyi edustajakokouksen laaja alustusvihko sekä siihen liittyvänä SAK:n puheenjohtajan kirjoittama laaja selvitys keskusliiton lähiajan toimintaohjelmasta, ollen teoksen nimenä »Mitä SAK tahtoo?» Viimemainitun teoksen painosmäärä oli 5,000 kpl.

12. «Palkkatyöläinen.»

Ammattiyhdistysliikkeen äänenkannattaja »Palkkatyöläinen» on ilmestynyt entiseen tapaan kerran viikossa ollen lehden ilmestymispäivä perjantai. Sanomalehtipaperin puute on kuitenkin vaikeuttanut lehden ilmestymistä niin, että vuoden aikana on täytynyt julkaista tavallista runsaammin kaksoisnumeroita. Tilan puute lehdessä on myöskin vaikuttanut lehden sisältöön ja ulkoasuun, sikäli että ei ole ollut mahdollisuuksia sisällön saamiseksi yhtä monipuoliseksi ja laajaksi kuin aikaisemmin. Näissä oloissa on kuitenkin yritetty antaa järjestöjä koskevalle aineistolle niin paljon tilaa

kuin mahdollista, koska sitä on pidetty tärkeänä järjestötoiminnan kannalta katsottuna nykyisessä tilanteessa.

»Palkkatyöläisen» painosmäärä on jatkuvasti pysytellyt 50,000 paikkeilla siitä huolimatta, että suuri osa Jäsenistöä on edelleen ollut asepalveluksessa tai työvelvollisina. Liitot ovat kuitenkin lähettäneet lehden niille näissä tehtävissä oleville, jotka ovat tiedoittaneet osoitteensa liitolle.

Toimitettujen sivujen määrä kertomusvuoden aikana oli 388 ja lisäksi on julkaistu yhteensä 74 eri liittojen vaihtosivua, joten sivujen kokonaismäärä oli 462. Vuonna 1942 oli vaihtosivujen lukumäärä 46 ja toimitettujen sivujen kokonaismäärä 432, joten lisäystä on 30 sivua.

»Palkkatyöläisen» toimittajana on toiminut edelleen SAK:n sihteeri *Aku Sumu*.

V. Yhteistyö eri järjestöjen ja laitosten kanssa.

1. Järjestöt.

Kertomusvuoden aikana on keskusliitto kuulunut jäsenenä tai osakkaana seuraaviin järjestöihin, yhtymiin ja yhtiöihin: Työväen Sivistysliitto, Työväen Matkailuliitto, Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun Kannatusyhtiö, Ammattienedistämislaitoksen säätiö, Tapaturmatorjuntayhdistys, Suomen Messut, Suurtalkoot r.y., Norden-Yhdistys, Yhteismainos Osakeyhtiö, Osakeyhtiö Saki, Lomankäytön Keskusliitto, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

SAK:n, KK:n, Sosialidemokraattisen Puolueen ja Sosialidemokraattisen Työläisnaisliiton kesken perustettu Kuluttajain Valtuuskuunta on kokoonnut kertomusvuoden aikana useita kertoja käsittelemään erilaatuisia päiväjärjestyksessä olleita kysymyksiä. Valtuuskuunta on joutunut antamaan lausuntonsa ja lausumaan käsityksensä useista alan kysymyksistä. SAK:n edustajina lautakunnassa ovat olleet *E. Kaukinen*, *U. Nurminen*, *J. Hakulinen* ja *JS. Huunonen*.

Työväen Sivistysliiton kanssa muodostettu Ammattiyhdistysliikkeen opintotoimikunta on käsitellyt opinto- ja kerhotyötä koskevia kysymyksiä. Suunnittelun alaisena on ollut m.m. uuden ammattiyhdistysliikettä käsittelevän teoksen julkaiseminen, jota voitaisiin käyttää peruskirjana ammattiyhdistystiedon opiskelussa. Nykyisten olosuhteitten vuoksi ei suunnitelmaa kuitenkaan voitu toteuttaa. Opintotoimikuntaan ovat SAK:n edustajina kuuluneet *J. Hakulinen* ja *Br. Airola*. AirolaA siirryttyä pois SAK:n palveluksesta, valittiin opintotoimikuntaan hänen tilalleen *E. Huunonen*.

Sosialidemokraattisen Puolueen toimeenpanemaan »Työväentaloja Karjalaan»-keräykseen on lahjoitettu 200,000 mk ja Malmin hautausmaalle pystytettyä muistomerkkiä varten-toimeenpantuun keräykseen 30,000 mk.

2. Edustus eri kokouksissa.

Keskusliittoa ovt kertomusvuoden aikana edustaneet seuraavien järjestöjen kokouksissa alempana mainitut henkilöt:

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liiton ylimääräisessä liittokokouksessa Helsingissä 19 p:nä tammikuuta *E. A. Wuori*.

Mielisairaanhoitajain liiton vuosikokouksessa 22 p:nä helmikuuta Seinäjoella *E. A. Wuori*.

Kunnantyöntekijäin liiton liittokokouksessa 24—25 p:nä huhtikuuta Helsingissä *E. A. Wuori*.

Muurarien liiton liittokokouksessa 24—25 p:nä huhtikuuta Helsingissä *A. Sumu*.

Sos.-dem. Sanomalehtimiesliiton vuosikokouksessa 5 p:nä kesäkuuta Helsingissä *E. A. Wuori*.

Veturiyhdistyksen vuosikokouksessa 5—6 p:nä kesäkuuta Riihimäellä *E. Huunonen*.

Metallityöväen liiton liittokokouksessa 13—15 p:nä kesäkuuta Helsingissä *E. A. Wuori*.

Vaate- ja tekstiiliteollisuuden liiton liittokokouksessa 22—23 p:nä elokuuta Helsingissä *E. Huunonen*.

Kirjatyöntekijäin liiton liittokokouksessa 29—30 p:nä elokuuta Helsingissä *E. A. Wuori*.

Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liiton liittokokouksessa 19—20 p:nä syyskuuta Helsingissä *E. A. Wuori*.

Puutyöväen liiton liittokokouksessa 26—27 p:nä syyskuuta Helsingissä *E. A. Wuori*.

Tanskan Ammattijärjestön edustajakokouksessa 18—20 p:nä toukokuuta Kööpenhaminassa *E. A. Wuori* ja *A. Sumu*.

Pohjoismaiden työväenjärjestöjen yhteistyökomitea on kokoontunut Tukholmassa kertomusvuoden aikana kolme kertaa. Keskusliittoa ovat näissä kokouksissa edustaneet *E. A. Wuori* ja *K.-A. Fagerholm*.

3. Edustus eräissä lautakunnissa, laitoksissa ja yhtymissä.

Ammattienedistämislaitossäätiön hallintoneuvostossa ovat jäseninä olleet *Y. Rantala*, *U. Nurminen*, var. *E. Huunonen*, johtokuntaan on kuulunut *Y. Rantala*.

Työaikalautakunnassa ovat vakinaisina jäseninä olleet *A. J. Hällström* ja *I. E. Saveri*, sekä ensinmainitun varamiehinä *J. Virtanen*, *J. Hakulinen*, jälkimmäisen varamiehinä *E. Kerman*, *T. Kuukkanen*.

Vakuutusneuvostossa ovat työläisedustajina olleet *A. Valta* ja *Hj. Uuraslahti*, heidän varamiehinään *J. Virtanen*, *U. Nurminen*, *G. Tuomikoski*, *H. Lehti*, *A. Kuusisto*, *S. Nurmi*.

Ammattikasvatusneuvostossa ovat jäseninä olleet *U. Nurminen, Y. Rantala ja Edv. Merikoski.*

H:gin kaupungin työväliitys- ja työvoimalautakuntaan ovat kuuluneet *E. Härmä, K. R. Saarnijärvi, var. J. Virtanen.*

Työväliitystoimiston nuoriso-osaston johtokuntaan ovat kuuluneet *V. Liljeström ja A. Sumu, var. X. Espo, K. Kukkonen.*

Työväliitystoimiston henkisen työn tekijäin osaston johtokuntaan ovat kuuluneet *J. Hakulinen ja A. Saxell. var. Lempi Lehto, V. Järvinen.*

Työväliitystoimiston maatalousosaston johtokuntaan ovat kuuluneet *H. Lehti ja E. Antikainen, var. J. E. Saveri, E. Kerman.*

Sosiaaliministeriön elinkustannusindeksin tarkkailulautakunnassa on jäsenenä ollut *J. Tuominen.*

Valtion yleisten töiden palkkalautakunnassa ovat jäseninä olleet *U. Nurminen, J. E. Saveri, E. Antikainen ja Br. Airola* sekä myöhemmin Airolan jälkeen *E. Huunonen* ja uutena jäsenenä *Y. Rantala.*

Kulkuaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoima-asiain neuvottelukuntaan ovat kuuluneet *TJ. Nurminen ja A. Sumu.*

Kulkuaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvelvollisuusasiain toimikunnassa ovat vakinaisina jäseninä olleet *U. Nurminen, Y. Rantala, E. Antikainen, A. Heinonen, varajäsenenä E. Härmä, J. Kivistö, Br. Airola* *J. Virtanen.*

Työvelvollisuuslainsäädännön uudistamiskomiteassa olivat jäseninä *E. Härmä ja A. Sumu.*

Palkkaneuvoston jäseninä ovat olleet *E. A. Wuori, U. Nurminen, Y. Rantala, E. Antikainen, varajäsenenä J. Virtanen, J. Hakulinen, E. Huunonen, V. Viitanen, Br. Airola, J. Kivistö.* Palkkaneuvoston työvaliokuntaan on jäsenenä kuulunut *E. A. Wuori.*

Palkkaneuvoston alaisen maatalouspalkkalautakunnan jäseninä ovat olleet *E. Antikainen ja A. Sumu.*

Palkkaneuvoston alaisen metsäpalkkalautakunnan jäsenenä on ollut *A. Heinonen.*

Valtiovarainministeriön kansantaloudellisessa neuvottelukunnassa ovat jäseninä olleet *E. A. Wuori, E. Härmä, E. Huunonen, J. Hakulinen, varajäsenenä A. J. Hällström, J. Virtanen, J. Kivistö, V. Viitanen.* Neuvottelukunnan työvaliokuntaan on jäsenenä kuulunut *E. A. Wuori.*

Suurtalkoot r.y:n hallituksessa on jäsenenä ollut *Br. Airola.*

Työtehovaltuuskunnassa ovat jäseninä olleet *E. A. Wuori ja Y. Rantala.*

Työteholiiton Rationalisoimislautakunnassa on jäsenenä ollut *E. A. Wuori.*

Työväen Matkailuliiton edustajistossa ovat jäseninä olleet *E. A. Wuori, Br. Airola, A. J. Hällström, varajäsenenä TJ. Nurminen, J. E. Saveri, K.-A. Fagerholm,*

Työväen Sivistysliiton edustajistossa ovat jäseninä olleet *E. A. Wuori, A. Sumu, E. Kaukinen, Br. Airola, XJ. Nurminen, E. Härmä, A. J. Hällström, J. Virtanen, J. E. Saveri, J. Kivistö*, varajäseninä *M. Pelkonen, V. Salmikari, Laura Härmä, Else Poutanen, O. Turunen, V. Viitanen, K.-A. Fagerholm, V. V. Salovaara, V. Valander, O. Lindblom*. Sivistysliiton toimikunnan jäsenenä on ollut *A. Sumu*.

Varhaisnuorisotyön neuvottelukunnassa on iäsenerä ollut *E. Huunonen*. Käsityön- ja pienteollisuuden edistämiskomiteassa on jäsenenä ollut *A. Luostarinen*.

Vuosilomien järjestelyä valmistelleessa komiteassa ovat jäseninä olleet *J. Hakulinen* ja *A. Sumu*.

Sekatyöpalkkojen normeerausta valmistelleessa komiteassa on jäsenenä ollut *U. Nurminen*.

Norden-yhdistyksen hallituksen jäsenenä on ollut *E. A. Wuori*.

Maatalouden työvoiman vakiinnuttamiskomiteassa ovat jäseninä olleet *E. Antikainen* ja *A. Sumu*.

Työn teettämisen säännöstelyä valmistelleessa komiteassa on jäsenenä ollut *J. Hakulinen*. Samoin on hän ollut jäsenenä myöhemmin asetetussa säännöstelytoimikunnassa.

Työnantajain Keskusliiton kanssa käytyyn yleissopimusta koskevaan neuvottelukuntaan ovat jäseninä kuuluneet *E. A. Wuori, E. Huunonen, Y. Rantala, U. Nurminen* ja *J. Virtanen*.

Tapaturmantorjuntayhdistyksessä on edustajina ollut *E. Huunonen*, yhdistyksen hallituksessa on jäsenenä ollut *E. A. Wuori*.

Ammatinvalinnan ohjausta valmistelleessa komiteassa on jäsenenä ollut *E. A. Wuori*.

Yhteismainos Osakeyhtiön johtokunnassa ovat jäseninä olleet *E. Kaukinen* ja *A. Sumu*.

Kustannusosakeyhtiö Tammen johtokunnassa on jäsenenä ollut *E. A. Wuori*.

VI. Työvoimakysymykset.

1. Yleistä.

Leimaa-antavana työmarkkinoille kertomusvuoden aikana oli työvoiman puute. Näin oli asia erikoisesti miespuoliseen työvoimaan nähden. Työvoiman puute oli suurin maatalous- ja metsätöissä sekä valtakunnan yhteyteen palautetun alueen sekä puolustuslaitoksen rakennustöissä.

Työvoiman hankinnassa ovat työvoimaviranomaiset noudattaneet seuraavia periaatteita: Ensimmäisenä periaatteena on ollut se, että työvelvollisuuslain alaista työvoimaa ei ole saanut käyttää töissä, jotka eivät ole merkitykseltään niin tärkeitä, että niitä olisi sodan aikana vallitsevan työvoiman

puutteen aikana jatkettava. Ensi kädessä toimenpiteet ovat kohdistuneet rakennustöihin. Toisena periaatteena on ollut se, että maaseudun työvoima on ollut, mikäli mahdollista varattava maaseudun töihin. Muihin tarkoituksiin on siis työvoima jouduttu pääasiassa siirtämään kaupungeista ja asutuskeskuksista. Kolmantena periaatteena on ollut, että maataloustyövoimatarpeen täyttämiseksi on pyritty käyttämään runsaasti naisia ja nuorisoa. Maatalouden kiireisimmäksi työajaksi on saatu myös ammattityövoimaa Ruotsista.

Maataloustöihin osallistui työvoimaviranomaisten sijoittamina kaikkiaan 141,864 naista. Näistä oli vapaaehtoisia 44,507 ja puolen kesäloman ajaksi maataloustöihin siirrettyjä 45,868. Työmääräyksillä, mukaanluettuina n.s. ryhmäirroituksin työpaikoistaan irroitettut, maatalouteen oli sijoitettu 49,242 naista eli n. 30 % maataloustöihin sijoitetuista. Edelläoleviin lukuihin eivät sisälly ne henkilöt, jotka talkoolaisina ovat ottaneet osaa maataloustöihin. Asutuskeskuksissa olevista oppikoululaisista sijoitti kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö töihin 24,030, joista maatalouteen oli n. 15,000, uittolajittelutöihin n. 1,500 ja loput teollisuuden ja liike-elämän palvelukseen.

Metsänhakkuutöihin on työvoimaa kertomusvuoden aikana työvoimaviranomaisten toimesta koetettu varata mahdollisimman runsaasti. Suurimmillaan oli metsätyövoima helmikuun lopussa nousten 200,000:een mieheen. Pienimmillään oli metsätyövoima elo—syyskuun aikana. Syyskuussa se oli 35,000 ja joulukuun lopussa 90,000.

2. Työvelvollisuuskutsunnat.

Kertomusvuoden aikana toimeenpantiin miehille työvelvollisuuskutsunnat kaikissa kaupungeissa ja 470 kunnassa. Naisten kutsunnat koskivat 33 kaupunkia ja 71 kuntaa. Kutsunnat koskivat vuosien 1889—1923 välisinä vuosina syntyneitä henkilöitä. Kutsuntojen perusteella ryhmiteltiin henkilöt työkelppoisuusluokkaan ja työntärkeysryhmään seuraavien periaatteiden mukaan:

Miesten työkelppoisuusluokat:

Luokka	I raskaaseen työhön kenttäoloissa kelpaavat;
»	II kevyeen työhön kenttäoloissa kelpaavat;
»	III kevyeen työhön kotiloissa ja hyvissä majoitusoloissa kelpaavat;
»	IV työvelvollisuustyöhön kelpaamattomat.

Miesten työntärkeysryhmät:

- Ryhmä A Ne, jotka ovat valtakunnan kokonaisedun kannalta katsoen vähemmän tärkeissä tehtävissä, niin että heidät voidaan tarvittaessa ottaa kokonaan toisiin töihin.

- » B Ne, jotka voidaan määrätä talvikuukausiksi tai muuten useiden kuukausien ajaksi jatkuvaan työhön tai joille voidaan antaa suurehkoja työurakoita.
- » C Ne, jotka tarvittaessa voidaan määrättyinä kiireellisinä työaikoina irroittaa lyhyeksi ajaksi — 2—4 viikoksi kerrallaan — muihin töihin. Tähän ryhmään luetaan myös ne, joille voidaan antaa pienehköjä työurakoita.
- » D Ne, joita ei heidän nykyisen toimensa tärkeyden takia voida edes vähäksi aikaa irroittaa muihin töihin.

Naisten työkelpoisuusluokat:

Luokka I Raskaaseen ruumiilliseen työhön kelpaavat naiset.

» II Kevyeen ruumiilliseen työhön kelpaavat naiset.

» III Työmuodostelmiin sijoitettavat naiset.

Naisten työntärkeysryhmät:

Ryhmä A Ne, jotka ovat valtakunnan kokonaisedun kannalta katsoen vähemmän tärkeissä tehtävissä, niin että heidät voidaan tarvittaessa ottaa kokonaan toisiin töihin.

» B Ne, jotka voidaan määrättyinä kiireellisenä aikana, korkeintaan 3 kuukaudeksi irroittaa muihin töihin, tai joille voidaan antaa pienehköjä työurakoita.

» C Ne, joita ei heidän vakinaisen työnsä tai toimensa tärkeyden takia voida edes lyhyemmäksi ajaksi irroittaa muihin töihin.

3. Mottitalkoot ja kansanhakkuut.

V. 1943 kansanhakkuissa, jotka päättyivät elokuun lopussa, oli tavoitteena keskimäärin 2 p.-m³ jokaista henkikirjoitettua asukasta kohden eli yhteensä 8 milj. p.-m³. Täten asukasluvun perusteella lasketun urakan paikalliset työvoimaviranomaiset jakoivat hakkuuvelvollisten kesken eri suuruisina urakoina. Kun tarpeeksi kiinteitä ja tarkkoja määryksiä ei oltu annettu talkoo- eikä työvoimaviranomaisten taholta, jakaantuivat täten annetut hakkuu-urakat sangen epätasaisesti työntekijäin kesken herättäen täten tyytymättömyyttä. Varsinkin niissä tapauksissa, joissa asianomainen henkilö saattoi saada aina 150 kuutiometriin saakka nousevan hakkuu-urakan, vaikutti tämä tuntuvasti hänen ja perheensä talouteen, koska metsien kehnoudesta, työntekijän tottumattomuudesta ja työvälineiden kehnoudesta johtuen ei metsätyössä päässyt läheskään samaan ansioon, mitä oli päässyt varsinaisessa työssään.

Syyskuun 1 päivänä kertomusvuonna alkoivat v. 1944 kansanhakkuut, jotka kestävät elokuuhun v. 1944.

4. Työvelvollisuuslainsäädännön uusiminen.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön asettaman komitean esitysten perusteella antoi hallitus eduskunnalle esityksen työvelvollisuuslain muutoksiksi. Eduskuntakäsittelyn jälkeen tulivat lain muutokset voimaan joulukuun 17 päivänä. Samassa yhteydessä uusittiin työvelvollisuusasetus myöskin täydelleen. Tärkein lakiin hyväksytyistä muutoksista koski paikallisisäämääräysten selventämistä. Tähänastisen lain sanamuodon mukaan ei näet ollut mahdollista maksaa lain edellyttämää paikallisisää lainkaan asutuskeskuksista maatalous- tai metsätöihin määrätuille työvelvollisine koska asuinpaikkakunnan ja työpaikan palkkatasojen välistä eroa ei näissä töissä voitu todeta. Lakiin hyväksyttiin uusi momentti, jonka mukaan erityisten syiden niin vaatiessa paikallisisä voidaan vahvistaa maksettavaksi muillakin perusteilla kuin mitä laki varsinaisesti säätää. Edelläsano-
tun Jcohdan tarkoituksena oli nimenomaan tehdä mahdolliseksi maksaa maatalous- ja metsätöihin lähetetyille työvelvollisille paikallisisää valtion varoista.

Lisäksi lakiin hyväksyttiin joukko pienempiä muutoksia, m.m. eräitä rangaistuspykäläjä selvennettiin. Samoin selvennettiin asuinpaikkakuntansa ulkopuolelle määrätyn työvelvollisen oikeutta saada korvaus matkakustannuksistaan.

Työn ja työvoiman käytön säännöstelyn tehostamiseksi hyväksyttiin lain 2 §:ään uusi momentti, jonka mukaan työvoiman varaamiseksi työvelvollisuuslain tarkoitamiin töihin on valtioneuvostolla valta päättää, että määrättyjen töiden tekeminen taikka liikkeiden tai yritysten toiminta tahi niiden perustaminen, siirtäminen tai laajentaminen rajoitetaan taikka kielletään. Päätöksen soveltaminen voidaan antaa erikoisen toimikunnan tehtäväksi, kuten on tapahtunutkin.

5. Vuosilomien järjestely.

Kun vuosilomien järjestely v. 1942 oli teollisuuden alalla vallitsevan työvoiman puutteen vuoksi johtanut siihen, että lomat supistettiin yleensä puoleen normaalista määrästä, jolloin pitämättä jääneeltä loman ajalta oli maksettava vuosilomalain edellyttämä korvaus, oli kertomusvuoden lomien järjestelyssä määräävänä tekijänä maatalouden ja metsätöiden alalla vallitseva työvoiman puute.

Valtioneuvosto antoi taloudellisen valtalin nojalla päätöksensä, jolla vuosilomat supistettiin yleisesti puoleen normaalista määrästä. Kuitenkin oli työntekijälle, jonka työsuhe oli jatkunut vuoden taikka pidemmän ajan annettava lomaa vähintään kuusi työpäivää. Työntekijä oli oikeutettu saamaan myöskin toisen puolen lomastaan, mikäli hän sitoutui käyttämään sen työvoimaviranomaisten hyväksymällä tavalla maatalous- tai metsätöihin. Ellei työntekijää voitu sijoittaa maa- tai metsätöihin, eikä työnanta-

jakaan tarvinnut häntä varsinaisessa työpaikassaan, oli hän oikeutettu saamaan käytettäväkseen vapaasti myöskin lomansa toisen puoliskon.

Vuosiloman aikana voitiin pitää työssä niitä työntekijöitä, joiden työsuhde oli jatkunut lyhyemmän ajan kuin yhden vuoden, n.s. ly-miehiä ja komennettuja sekä sellaisia johtohenkilöitä, erikoistyneitä ja ammattityöntekijöitä, joiden jatkuva työssä olo oli välttämätöntä yrityksen tai sen osaston toiminnan käynnissä pitämiseksi.

Lisäksi valtioneuvoston päätös sisälsi määräykset niiden reserviin taikka nostoväkeen kuuluvien asevelvollisten lomaoikeuksista, jotka asepalveluksesta vapauduttuaan palasivat entiseen työpaikkaansa.

6. Maataloustyöläisten sopimukset.

Maatalouden palkkakysymyksen ollessa jatkuvasti järjestämättä alan työnantajien vastustaessa tiukasti yhteiskunnan puuttumista maatalouden palkkakysymyksiin, syntyi kertomusvuoden kesällä maatalousalan työntekijäin keskuudessa jonkun verran liikehtimistä. Osaksi se suuntautui maatalouden piirissä työpaikasta toiseen, osaksi maataloudesta pois kaupunkeihin ja asutuskeskuksiin. Työvoimaviranomaisten piirissä ryhdyttiin toimenpiteisiin maatalouden työntekijäin työsopimusten jatkamiseksi iä'tässä mielessä annettiin valtioneuvoston päätös asiasta. Päätöksen mukaan oli kielletty yksipuolisesti purkamasta maatalouden piirissä työsopimusta ennen marraskuun 1 päivää ellei kysessä ollut työsopimus, joka oli tehty määrättyä työtä varten taikka enintään viiden päivän ajaksi.

7. Ly-miesten ja komennettujen asiat.

Kun ammatillisille järjestöille saapui jatkuvasti valituksia siitä, että armeijasta n.s. lykkäysmääräyksellä taikka komennuksella teollisuuden ym. työpaikkojen palvelukseen määrättyjen työntekijäin palkkauksessa sekä muissa työoloissa vallitsi epäkohtia, otettiin kysymys ammattiyhdistysliikkeen piirissä tutkittavaksi. Asiaa varten SAK:ssa asetettu toimikunta toteikin runsaasti tällaisia epäkohtia samoin kuin suuren epätietoisuuden vallitsevan mainittujen työntekijäryhmien oikeudellisesta asemasta työpaikoilla. Komitean esityksiin perustuvat toimenpiteet siirtyivät kuitenkin vuoden 1944 puolelle.

8. Lasten ikärajan alentaminen ja työnteke eräissä töissä.

Kertomusvuoden keväällä valmisteltiin sosiaaliministeriössä lakiehdotusta lasten työhön pääsyn ikärajan alentamiseksi sekä työajan pidentämiseksi. Tarkoituksena oli alentaa lasten ikärajaa yhdellä vuodella eli 14 vuodesta 13 vuoteen ja esitystä perusteltiin sillä, että eräillä aloilla vallitsi puute nuoremmasta työvoimasta, jota saamalla voitaisiin varttuneempia nuoru-

kaisia käyttää vaativampiin töihin. Samoin olisi lain kautta pidennetty lasten työaika samaan määrään, mikä työaikalain mukaan on aikuisten työaika normaalisesti. SAK:n lausunnossa asetuttiin kiinteästi vastustavalle kannalle mainittuihin suunnitelmiin nähden. Lakiesitystä ei sittemmin annettu eduskunnalle.

VII. SAKm esityksiä ja lausuntoja.

Keskusliiton toimesta on kertomusvuoden aikana eri virastoille ja laitosille lähetetty joko pyynnöstä taikka keskusliiton omasta aloitteesta kirjelmia, esityksiä ja lausuntoja. Nämä esitykset ovat koskettelleet m.m. seuraavia kysymyksiä:

Lausunto kansaneläkelain muutosesityksistä.

Kirjelmä sosiaaliministeriölle palautetun alueen rakennustyöpalkkojen normeerauksesta.

Kirjelmä valtioneuvostolle työvaatteiden ja jalkineiden saannin turvaamisesta sekä korvikevalmisteiden hintakysymyksestä.

Kirjelmä valtioneuvostolle palkkasäännöstelyn muuttamisesta.

Valtioneuvostolle toukokuussa jätetty laaja kirjelmä, jossa kosketeltiin useita palkkatyöntekijäin kannalta ensiarvoisia kysymyksiä.

Kirjelmä sosiaaliministeriölle työsuhteita koskevien kysymysten selvittelyn aikaansaamisesta.

Kirjelmä valtioneuvostolle pitämättä jääneiden virkalomien korvaamisesta.

Kaikki mainitut kirjelmät ja esitykset on kertomusvuonna julkaistu Palkkatyöläisessä ja työväen päivälehdissä.

VIII. Palkkakysymykset.

Kertomusvuoden aikana joutui SAK:n Työvaliokunta käsittelemään useita sellaisia palkkakysymyksiä, joilla oli yleistä merkitystä. Monet niistä tulivat esille, kuten luonnollista oli, palkkasäännöstelyn ja palkkaneuvoston toiminnan yhteydessä.

1. Palautetun alueen rakennustöiden palkat.

Vuodelta 1942 periytyi kysymys palautetun alueen rakennustöiden palkoista. Asiasta oli käyty neuvotteluja asianomaisten työntekijä- ja työnantajajärjestöjen kesken ja sitä oli pohdittu myöskin palkkaneuvostossa. Kertomusvuoden alkupuolella palkkaneuvosto joutui asiaa käsittelemään sen palkkatariffin pohjalla, josta järjestöt olivat suurin piirtein päässeet yksimielisyyteen. Palkkaneuvoston enemmistö asettui vastoin työntekijä-

edustajien mielipidettä sille kannalle, että sanotut palkat olisi normeeratava siten kuin palkkaneuvostosta annetussa valtioneuvoston päätöksessä normeerauksesta säädetään.

SAK:n jäsenliittojen toimikuntien yhteinen kokous asettui samoin kuin SAK:n Työvaliokunta jyrkästi vastustamaan puheenaolevien palkkojen normeerausta ja suositteli niiden järjestämistä keskinäisten sopimusten pohjalla. Asiasta hyväksytty liittotoimikuntien kokouksen päätös on julkaistu näitä kokouksia selostavassa vuosikirjan luvussa.

SAK:n Työvaliokunta kääntyi asiassa myöskin sosiaaliministeriön puoleen seuraavalla kirjelmällä:

»Sosiaaliministeriölle.

Sen johdosta että palkkaneuvosto on enemmistöpäätöksellä ehdottanut valtioneuvostolle paikkannormien määräämistä eräitä rakennustöitä varten valtakunnan yhteyteen palautetuissa osissa Viipurin ja Kuopion läänejä, pyydämme saada kiinnittää sosiaaliministeriön huomiota seuraaviin näkökohtiin, jotka allekirjoittaneen järjestön käsityksen mukaan eivät puolla palkkaneuvoston ehdotuksen hyväksymistä.

Valtioneuvoston palkkaneuvostosta 2. p:nä lokakuuta 1942 antamassa päätöksessä, sen 7 §:n 4. kohdassa sanotaan m.m.: »Palkkaneuvoston tulee tarpeen vaatiessa ryhtyä toimiin epätyydyttävien ja kohtuuttomien palkka- ja työehtojen korjaamiseksi erityisesti sellaisilla aloilla, joilla ne järjestöjen keskeisen toiminnan avulla tai muuten eivät vapaaehtoisuuden tietä muodostu sellaisiksi kuin edellä 3. kohdassa sanotaan.» Edelleen sanotaan valtioneuvoston 1. p:nä lokakuuta 1942 työpalkkojen säännöstelystä antamassa päätöksessä, sen 2 §:ssä: »Työnantajain ja työntekijäin järjestöjä kehoitetaan vapailla neuvotteluilla pyrkimään sopimuksiin, jotka turvaavat elinkeinoelämälle häiriintymättömän toiminnan sekä takaavat työntekijöille kohtuullisen toimeentulon.»

Palautetun alueen ne rakennustyöt, joissa maksettavat palkat palkkaneuvosto nyt on ehdottanut pakolla normeerattaviksi, eivät ole mielestämme sellaisia töitä, joissa palkkausoloja ei voitaisi järjestää työntekijäin ja työnantajain yhteistoiminnalla. Puheenalaiset työhän käsittävät yleensä rakennustyöt kaupungeissa ja kauppaloissa ja vain huomattavammat rakennustyöt muilla seuduilla. Tällaisia töitä teettävät lähinnä rakennusalan tottuneet työnantajat. Lisäksi ovat huomattavimmat tämän alan työnantajista pyrkineet kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön rakennusosaston myötävaikutuksella järjestäytymään keskitetyksi yritykseksi nimenomaan palautetun alueen rakennustöitä silmälläpitäen. Toisaalta työntekijät, jotka eivät olekaan sataprosenttisesti ammatillisesti järjestyneitä, seuraavat tällä työalalla tavallisesti työntekijäin ammatillisten järjestöjen kehoituksia ja viitteitä ja siten järjestöillä voi olla, jos niiden jäsenistö katsoo

määrättyyn suuntaan voivansa toimia, huomattava moraalinen vaikutus järjestymättömiin rakennusalan työntekijöihin, Sitäpaitsi ammattimiehistä johtavin osa kuuluu alan järjestöihin, mille seikalle on annettava oma merkityksensä. Palautetun alueen rakennustöissä ovat siten käsityksemme mukaan olemassa edellytykset työnantajain ja työntekijäjärjestöjen keskinäiselle yhteistyölle. Tämän kieltää kuitenkin palkkaneuvoston enemmistö ehdottaessaan palkanormeerausta. Toivomme hartaasti, että sosiaaliministeriö asiaa valtioneuvostolle esitellessään ottaisi huomioon myöskin työntekijäin taholta esitetyt näkökohdat, jotka sitäpaitsi ovat täydellisesti sopu- soinnussa valtioneuvoston omien päätösten kanssa.

Pyydämme saada edelleen kiinnittää huomiota siihen, että jos työntekijäjärjestöjen ja työnantajien kesken tehdyillä sopimuksilla saadaan aikaan ohjeita antavat palkat ja tariffit puheenalaisia töitä varten, luovat ne paitsi edellytykset työntekijäjärjestöjen myötävaikutukselle, jolle palkkaneuvoston enemmistön taholta ei tosin näytetä kiinnitettävän suurtakaan huomiota, myöskin pohjan sille ohjetta antavalle ja valvovalle toiminnalle, jota palautetun alueen rakennustöiden suhteenvoimassaolevienkin säännösten perusteella voi harjoittaa m.m. kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön rakennusasiainosasto. Puheenalaisten töiden palkkojen pakkonormeeraus on siten mielestämme tarpeeton ja työntekijäin mielialoihin kielteisesti vaikuttavana suorastaan epätarkoituksenmukainen. Kiinnitämme ministeriön huomiota siihen, että työnantaja- ja työntekijäjärjestöt olivat neuvotteluissa päässeet yhteisiin perusteihin palautetulla alueella puheenalaisista töistä maksettavista palkoista, jotka sittemmin joutuivat palkkaneuvoston tarkistettaviksi.

Palkkojen pakkonormeerauksesta on kuluneen talven aikana saatu eräitä kokemuksia metsätöissä, joiden palkkojen normeeraus suoritettiin viime syksynä. Vaikka tämän alan palkkojen normeerauksessa ovat olleet mukana työntekijäin järjestöt, ovat siinä ilmenneet käytännölliset vaikeudet ja eräät työläisille erittäin epäedulliset seuraukset saaneet aikaan suorastaan vihamielisen asenteen palkkojen pakkonormeerausta vastaan työläisten keskuudessa. Metsätyöt ovat kuitenkin ala, missä palkkojen normeerausta on harrastettu useita vuosia ja missä työntekijät siis ovat siihen tottuneet. Metsätöiden palkkojen normeerauksesta viimeksi saadut kokemukset ovat nyt vaikuttamassa työntekijäin suhtautumiseen palkkojen pakkonormeeraukseen muillakin aloilla. Erityisesti tämä tulee näkyviin niillä aloilla, joilla työntekijät kautta vuosien ovat tottuneet järjestöjensä avulla itse sopimaan palkoistaan työnantajain kanssa, kuten on laita juuri huonerakennustöissä.

Palkkaneuvoston enemmistön hyväksymässä ehdotuksessa sosiaaliministeriön päätökseksi paikanormeiksi on kohtia, jotka myöskin antavat aihetta vakaviin huomautuksiin. Ensiksikin pyydämme saada kiinnittää huomiota siihen, että Vuoksenlaakson palautetut teollisuusseudut, lähinnä Enso ja

sitä lähellä olevat tehdasseudut, on asetettu kahdessa suhteessa asemaan, missä siellä asuvat työläiset joutuvat kärsimään epäoikeudenmukaisuutta. Näiltä tehdasseuduilta kotoisin oleville ammattiiniehille ehdotetaan maksettavaksi 10 % alempaa palkkaa kuin kaupungeista kotoisin oleville ammattimiehille. Sama koskee muuten myöskin palautetun alueen kauppaloista kotoisin olevia ammattimiehiä. Ja kuitenkin ovat nämä ammattimiehet asiantuntijain käsityksen mukaan yhtä päteviä kuin kaupungeistakin kotoisin olevat, jotapaitsi m.m. Ensossa ja ympäristössä toimeentulon kalleus on verrattavissa kaupunkien kalleustasoon. Samat Vuoksenlaakson teollisuusseudut on myöskin sekatoiden palkanormiluokittelussa asetettu sellaiseen luokkaan, jota ei voida hyväksyä. Räikeäksi muodostuu tämä epäsuhte varsinkin sen johdosta, että Moskovan rauhan rajan eri puolilla toisiaan lähellä olevilla paikkakunnilla tulisi olemaan palkkaero ja että nimenomaan palautetun alueen puolella työntekijät saisivat määrätyissä olosuhteissa. tyytyä pienempään palkkaan, vaikka heidän toimeentulonsa on varmasti yhtä vaikeata kuin rajan toisellakin puolella. Lisäksi on huomattava, että palautetulla alueella on rakennusluontoisten töiden suhteen voimassa työnvälityspakko, minkä tarkoituksena on vähentää työntekijäin mahdollisuuksia työpaikasta toiseen siirtymisellä nostaa yksilöllistä palkkaansa.

Jos vertaillaan palautetun alueen ja muun Suomen kalleussuhteita, niin voidaan havaita, että vaikka palautetun alueen seudut ovat yleensä kalliita paikkakuntia, siellä ehdotetaan otettavaksi käytäntöön palkat, jotka ovat monessa kohdassa muun Suomen vastaavien töiden palkkoja alemmat. Tämä tietää, että palautetun alueen rakennustyöläiset koetetaan asettaa huonompaan asemaan kuin muun Suomen vastaavan alan työntekijät. Tätä ei allekirjoittanut järjestö voi myöskään hyväksyä.

Saamiemme tietojen mukaan on palkkaneuvostossa ollut pitkän aikaa pohdittavana kysymys sekatyöläisten palkkojen järjestämisestä koko maassa. Odottamatta, tämän kysymyksen selvittelyä on palkkaneuvosto, tai lähemmin sanoen sen enemmistö, kiiruhtanut esittämässään normeerausesssa määrittelemään periaatteita, jotka tulevat vaikuttamaan sekatyöläisten palkkojen järjestelyyn muillakin seuduilla maata. Tällaisia on pyrkimys hakea erilaatuisista sekatoista halvin sekatyö ja asettaa se minimiksi kaikille sekatoille. Palkkojen luonnollinen kehitys on aikanaan vienyt siihen,, että huonerakennustöiden sekatoissa on maksettu erilaisia palkkoja kuin esim. tie- ja vesirakennustöiden sekatoissa tai teollisuuden omassa piirissä tehdyissä sekatoissa. Tästä luonnollisesta kehityksestä pyrkii palkkaneuvoston enemmistö nyt jo irtaantumaan palautetun alueen rakennustöiden sekatyöpalkkoja määritellessään. Käsityksemme mukaan tämä kysymys on kuitenkin siksi laajakantoinen, että sitä ei voida ratkaista näin vähillä valmisteluilla. Tämänkään vuoksi ei allekirjoittanut järjestö pidä tarkoituksenmukaisena puheenalaisten töiden palkkojen pakollista normeerausta.

Allekirjoittanut järjestö on aina selittänyt olevansa valmis lojaalisesti

vaikuttamaan järjestyksen aikaansaamiseen myöskin palkkausoloissa. Se on myöskin tarjonnut myötävaikutustaan tässä suhteessa. Yleensä näyttää kuitenkin asianomaisissa valtion elimissä viime aikoina levinneen se käsitys, että säännöstelytalous voi tulla toimeen ilman työntekijäin ammatillisten järjestöjen myötävaikutusta ja että tehokkaampi tie palkkausolojen järjestämisessä on valtion pakkotoimenpiteissä. Tämä on tullut ilmi myöskin eräiden sosiaaliministeriön edustajain käsityksissä. Tällaista ajattelutapaa ammatillisesti järjestynyt työväki kuitenkin jyrkästi vastustaa. Se ei ole myöskään sopusoinnussa sen. kansanvaltaisen järjestelmän periaatteiden kanssa, jonka tärkeydestä maamme johtomiehet ovat viime aikoina useita kertoja kertonut. Allekirjoittanut järjestö toivoo hartaasti, että sosiaaliministeriö palauttaisi palkkaneuvoston ehdotuksen takaisin palkkaneuvoston käsiteltäväksi antamalla neuvostolle ohjeen pyrkiä aikaansaamaan tarkoituksenmukaisen sopimuksen asianosaisten kesken.

Helsingissä 25. päivänä helmikuuta 1943.»

Sosiaaliministeri Fagerholm kehoitti asiapuolia vielä yrittämään neuvotteluja ja monivaiheisten neuvottelujen ja palkkaneuvostossa käytyjen keskustelujen jälkeen asia vihdoinkin toukokuussa järjestettiin asianomaisten rakennusalan työntekijä- ja työnantajajärjestöjen keskeisellä sopimuksella.

Näin oli saatu torjuttua ammatillisesti järjestynyttä työväkeä suuresti huolestuttanut yritys normeerata työpalkkoja sellaisillakin työaloilla, joilla toimivat järjestöt itsekkin ilman valtiovaltaa pakkomääräyksiä voivat ne keskinäisillä vapailla sopimuksillaan järjestää.

2. Sekatyöpalkkojen normeeraus.

Palkkasäännöstelyä hoitavat viranomaiset ovat kohdistaneet monessa yhteydessä huomionsa erikoisesti rakennusluontoisissa töissä maksettuihin sekatyöpalkkoihin. Tämä on johtunut siitä, että rakennustyömaiden, kuten puolustuslaitoksen teettämien työmaiden, alettua jollakin paikkakunnalla, ovat näissä töissä maksetut tariffien mukaiset sekatyöpalkat aiheuttaneet tyytymättömyyttä varsinaisen teollisuuden palveluksessa olevien sekatyöläisten keskuudessa, koska viimemainittujen palkat ovat olleet edellisiä alhaisemmat. Samanlaisia huomautuksia kuin teollisuudenharjoittajat ovat tehneet myöskin maatalouden työnantajat mainittujen sekatyöpalkkojen suhteen.

Kertomusvuoden alkupuolella työskenteli erikoinen toimikunta sekatyöpalkkoja koskevan kysymyksen selvittämiseksi. Harkittavana oli tällöin myös ajatus erilaisten sekatyöpalkkojen normeeraamisesta. Asiaa pohdittiin myöskin palkkaneuvostossa ja sen asettamassa jaostossa kuin myös työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen keskeisissä neuvotteluissa. SAK:n Työvaliokunnan taholta suositeltiin näissä keskusteluissa vapaisiin sopimuksiin SAK. Vuosikirja 1943.

perustuvia tariffeja. Asiassa ei kuitenkaan kertomusvuoden aikana syntynyt mitään täsmällisiä tuloksia.

Puolustuslaitoksen rakennusluontoisten töiden suhteen tarkemmin määritellyt palkkaperusteet on saatu aikaan neuvotteluissa, joita on käyty puolustuslaitoksen ja työntekijäjärjestöjen edustajain sekä palkkaneuvoston kesken.

3. Linnoitustyöläisten palkat.

Kuten edellisenäkin vuonna on SÄK:n edustaja ollut mukana neuvoteltaessa asianomaisten puolustuslaitoksen elinten kanssa linnoitustyöläisten palkkojen järjestämisestä. Kertomusvuoden aikana on saatu aikaan asianomaisten jäsenliittojen, lähinnä Rakennustyöläisten liiton ponnistelujen ansiosta tarkistuksia ja eräitä parannuksia itse palkkausjärjestelmään.

4. Metsä- ja uittotyöpalkkojen normeeraus.

Metsä- ja uittotöissä on palkkojen normeeraus tapahtunut siten, että maa on jaettu elinkustannusten kalleuden mukaan 14:ään palkkausalueeseen, joissa kussakin alueessa on määrätty alin ja ylin sekä keskimääräinen paikkannormi. Urakatöissä yksikköpalkkojen laskuperustelukuina käytetyt päiväpaikkannormit ovat noin 20—25 % korkeammat kuin aikapalkalla työskentelevien paikkannormit. Näiden yksikköpalkkojen laskuperusteluvuiksi vahvistettujen päiväpaikkannormien puitteissa on vahvistettu ohjeeksi yksikkötaksat, ottamalla huomioon työsaavutukset niiden perusteiden mukaan, kuin Suomen Puunjalostusteollisuuden Työnantajaliiton vuonna 1941 asettaman komitean laatima ja vuonna 1942 heinäkuussa valmistunut mietintö edellyttää. Ohjeeksi hyväksyttyjä yksikkötaksia käytäntöön sovellettaessa on ollut otettava huomioon ne monet työsaavutukseen ja siten ansioon vaikuttavat seikat, kuten puiden koko, runkomuoto, hyötypituus, oksaisuus ja vikaisuus, kuoren paksuus ja laatu, eri puutavaralajien paino, leimikon tiheys, maaston ja alimetsän aiheuttama hankaluus y.m. Ellei esiintyneiden työvaikeuksien arvioinnissa ole työnjohto ja työntekijät päässeet yksimielisyyteen, on asian ratkaissut palkkatarkkailuviranomainen.

Metsätyöläisten päiväpaikkannormien kehitys vuodesta 1939 vuoden 1943 loppuun selviää allaolevasta taulukosta.

Palkkausalue	Keskipäiväpaikkannormi		Nousu %:ssa
	1939	1943 1/9—31/12	
1. Lapin.	52: —	116: —	123,0
2. Perä-Pohjolan	47: --	111: —	136,1
3. Iijoen	44: —	96: —	118,1

4. Kainuun.....;	42	–	96	128,6
5. Keski-Pohjanmaan	39	–	82	110,2
6. Etelä-Pohjanmaan	37	–	77	108,1
7. Lounais-Suomen	37	–	77	108,1
8. Päijänteen	37	–	77	108,1
9. Kallaveden	37	–	77	108,1
10. Pielisjärven	40	–	87	117,5
11. Suur-Saimaan	37	–	77	108,1
12. Suojärven	40	–	106	165,0
13. Kaakkois-Suomen	37	–	96	159,4
14. Eteläisen rannikon	37	–	77	108,1
Koko maassa keskimäärin	40	21	89	43 122,4

Uittotöissä on normeeraus perusteena käytetty tuntipalkkoja, jotka on saatu siten, että voimassa olleet metsätyöläisten päiväpalkanormit on jaettu varsinaisissa uitoissa 10:llä ja varsinaisilla lajittelupaikoilla 8:lla»

5. Maatalouden työpalkkojen normeeraus.

Kun palkkaneuvoston alaisuuteen oli asetettu erillinen palkkalautakunta maatalouden työpalkkojen käsittelyä varten, tuli lautakunnan ensimmäiseksi tehtäväksi käsitellä kysymystä tämän alan palkkasäännöstelystä. Tällöin lautakunta päätyi, maataloustuottajain edustajain vastustuksesta huolimatta, siihen lopputulokseen, että alan työpalkat oli valtiovalan toimesta normeerattava. Lautakunnan laadittua asiasta esityksensä, antoi valtioneuvosto heinäkuun 5 päivänä päätöksensä paikkannormien määräämisestä maataloustöitä varten. Tämän mukaan oli normit määrättävä yleistä palkkatasoa vastaaviksi, ollen ne määräaikaista ja palkkojen tarkistuksissa oli otettava huomioon elinkustannusten nousu yli indeksipisteen 190. Maatalouspalkkalautakunnan ja palkkaneuvoston esityksestä vahvisti sosiaaliministeriö heinäkuun 8 päivänä paikkannormit maataloustöitä varten.

Työpalkat maataloudessa jaettiin säännöstelyn kannalta kahteen ryhmään. Johto- ja erikoisammattityössä jäävät palkat palkkasäännöstely-päätöksen yleisten määräysten alaisiksi. Toisen ryhmän muodostavat muu-
sa maataloustyössä maksettavat palkat.

Normien mukaan jaetaan työntekijät kahteen pääryhmään, joista toisen muodostavat ne varsinaisen maatalouden työntekijät, joiden palkkojen laskuperusteena sovelletaan tuntipalkkanormeja, ja toisen naiskarjat sekä karjanhoito- ja talousapulauset, joille on määrätty kuukausipalkat.

Mitä ensiksikin tulee edelliseen ryhmään, niin palkan suuruus riippuu ensiksikin siitä, mihin palkkausalueeseen asianomainen työpaikka kuuluu. Tässä tarkoituksessa maa on jaettu neljään alueeseen eli pääpiirteissään

samaan tapaan kuin maataloustyössä käytettävien työvelvollisten palkoista äskettäin on määrätty.

Ensimmäiseen alueeseen kuuluu suurin osa maata eli yleensä varsinainen tuotantoalue, eräitä sen kalliimpia paikkakuntia ja valtakunnan yhteyteen palautettua aluetta lukuunottamatta, jotka kuuluvat II alueeseen. II palkkausalueeseen kuuluu näiden lisäksi Ahvenanmaa. III alueeseen kuuluu pääasiassa Kainuu ja IV:een Lappi. Kallakin palkkausalueella riippuu työntekijäin palkka siitä, onko hän mies vai nainen, 18 vuotta täyttänyt vai 15—16 vuotias. Kaikkia näitä eri ryhmiä varten on määrätty normaalituntipalkka sekä lisäksi Diiden tapausten varalta, jolloin työntekijän työtaito ja työteho poikkeaa kysymyksessä olevan työntekijäryhmän yleisestä keskitasosta, alin ja ylin sallittu palkka eli palkkarajat, jotka määräävät paljonko voidaan normaalipalkasta poiketa. Nämä palkat ovat palkkausalueittain eri työntekijäryhmille seuraavat:

18 v. täyttäneillä miehillä I palkkausalueella normaalipalkka 8:— ja palkkarajat 6: 50—9: 75, II palkkausalueella vastaavasti 9:— ja 7: 50—10: 50, III palkkausalueella 10:— ja 8:50—11:50, IV palkkausalueella 11:— ja 9:50—12:50.

15—17 vuotiailla miehillä I palkkausalueella normaalipalkka 5: 50 ja palkkarajat 4:— ja 7:—, II palkkausalueella vastaavasti 6:— ja 4: 50—7:50, III palkkausalueella 6: 50 ja 5:— ja 8:—, IV palkkausalueella 7:— ja 5: 50—8: 50.

18 v. täyttäneillä naisilla I palkkausalueella normaalipalkka 5: 25 ja palkkarajat 4: 25—6: 25, II palkkausalueella vastaavasti 5: 75 ja 4: 75—6:75, III palkkausalueella 6: 25 ja 5: 25—7: 25, IV palkkausalueella 6: 75 ja 5: 75—7: 75.

15—17 vuotiailla naisilla I palkkausalueella normaalipalkka 4:— ja palkkarajat 3:—•—5:—, II palkkausalueella vastaavasti 4: 50 ja 3: 50—5: 50, III palkkausalueella 5:— ja 4:——6:—, IV palkkausalueella 5: 50 ja 4: 50—6: 50.

Näin vahvistettujen tuntipalkkojen perusteella lasketaan kuukausipalkka siten, että tuntipalkka kerrotaan työpäivään paikkakunnan tavan mukaan keskimäärin sisältyvien työtuntien luvulla sekä kuukauteen keskimäärin sisältyvien työpäivien luvulla eli luvulla 25. Vuosipalkka taas saadaan kertomalla tuntipalkka koko vuoden työtuntien lukumäärällä, joka toimitettujen erikoistutkimusten nojalla on vahvistettu 2,760: ksi. Täten saadaan kokonaispalkka rahaksi laskettuna.

Kun maataloudessa varsin useasti palkka maksetaan osaksi luontoisetuina, on sosiaaliministeriön päätöksen 4 §:ssä vahvistettu erikoinen luetelo, joka sisältää yleisimmin käytännössä olevien luontoisetujen raha-arvon. Näiden etujen yhteinen arvo ja maksettu rahapalkka muodostavat yhdessä kokonaispalkan, jonka tulee pysyttäytyä niissä rajoissa, jotka tuntipalkoista edellä selostetulla tavalla laskemalla saadaan.

Naiskarjakot sekä karjanhoito- ja talousapulaiset muodostavat oman palkkaryhmänsä. Näille on vahvistettu koko maata varten yhtenäiset kuukausipalkat. Palkkoja vahvistettaessa on otettu huomioon eri palkkaustavat siten, että on erikseen vahvistettu yksinomaan rahapalkka sekä erikseen ne tapaukset, jolloin rahapalkan ohella työntekijälle kuuluu talon ruoka, asunto, puut ja valo, tai jolloin työntekijä on muonapalkalla. Naiskarjakot on tehtävien vaativuuden perusteella jaettu kahteen eri palkkausluokkaan.

Näiden suoranaisesti palkkaa koskevien määräysten lisäksi sisältää normeeraus erikoiset yleiset määräykset urakatöiden hinnoittelusta. Sosiaaliministeriön päätöksen 5 §:ssä määrätään nimittäin, että urakkatyö on hinnoiteltava siten, että ahkerasti ja huolellisesti työskennellen urakka-ansio nousee 20–50 % aikapalkasta.

6. Yleinen paikkatiedustelu.

Kertomusvuoden maaliskuussa otettiin palkkaneuvostossa käsiteltäväksi yleisen paikkatiedustelun toimeenpaneminen. SAK:n piirissä asetuttiin sille kannalle, että sellainen voitaisiin toimeenpanna mutta että se oli kohdistettava tiedustelun aikana maksettuihin palkkoihin eikä niiden ohessa vuoden 1939 palkkoihin. Tämä tuli myöskin palkkaneuvoston kannaksi. Puheenalainen paikkatiedustelu suoritettiin palkkaneuvoston toimesta kevään kuluessa.

7. Yleinen palkkojen tarkistus elokuussa.

Kesäkuun kuluessa syntyi palkkaneuvoston piirissä kysymys mahdollisesta yleisestä palkkojen tarkistuksesta ennenkuin elinkustannusindeksi oli noussut säännöstelypäättöksen edellyttämään pistelukuun. Palkkaneuvosto päättikin tehdä tätä koskevan esityksen valtioneuvostolle ja esitti, että säännöstelypäättöksen mukainen 4 %:n korotus palkkoihin annettaisiin elokuun kuluessa, vaikka viimeinen tunnettu elinkustannusindeksi, joka oli päätöstä tehtäessä toukokuun indeksi (186) ei vastannutkaan säännöstelypäättöksen pistelukua (188). Esitys perustui lähinnä siihen, että indeksi oli kauan ollut lähellä tarkistusrajaa kuitenkin sitä saavuttamatta. Se oli herättänyt levotonta jännitystä työmarkkinoilla. Valtioneuvosto suostui palkkaneuvoston esitykseen. Indeksien myöhempää kehitystä tarkasteltaessa havaitaan, että jos palkkasäännöstelypäättöstä olisi kirjaimellisesti noudatettu, olisi elokuussa annettu korotus voitu antaa vasta lokakuussa.

Esityksen käytännöllisestä toimeenpanosta esitti SAK seuraavan ehdotuksen S. Työnantajain Keskusliitolle:

»Suomen Työnantajain Keskusliitto ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) sopivat, että valtioneuvoston kesäkuun 4. p:nä 1943

tekemällään päätöksellä sallima palkkojen yleinen järjestely pannaan toimeen S. Työntantajain Keskusliittoon ja sen jäsenjärjestöihin kuuluvissa työpaikoissa sinä tilikautena, joka ensimmäisenä alkaa elokuun 1. päivän 1943 jälkeen, jolloin tällaiseksi tilikaudeksi on luettava myös se tilikausi, joka alkaa kahta tai korkeintaan kolmea päivää ennen elokuun 1. päivää, ja että tällöin

aika- ja tuntipalkkoihin annetaan 4 %:n korotus ja

että urakkapalkat ja muut aikapalkat korotetaan samanaikaisesti niin, että ansiot suhteessa tuntipalkkoihin myöskin kohoavat.

Työpalkkojen käytännöllisestä järjestämisestä sopivat keskusliittojen jäsenjärjestöt keskenään. Samoin on mahdollisesti ilmenevät erimielisyydet selvitettävä ensisijaisesti liittojen keskeisillä neuvotteluilla. Ellei yksimielisyyttä synny, on pyydyttävä keskusjärjestöjen välitystä. Ellei tällöinkään saada aikaan ratkaisua, voidaan vedota palkkaneuvostoon.

Keskusjärjestöt ilmoittavat kumpikin kiertokirjeillään jäsenilleen sen mitä edellä on sovittu.»

Tähän ehdotukseen on SAK:lle saapunut seuraava kirjallinen vastaus Työntantajain Keskusliitolta:

»Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto, Täällä.

Viitaten arv. liitonne puheenjohtajan ja allekirjoittaneen Keskusliiton toimitusjohtajan välillä eilen käytyyn keskusteluun valtioneuvoston t.k. 5 p:nä päättämän palkan tarkistuksen toimeenpanosta, ja ensinmainitun tässä neuvottelutilaisuudessa jättämään kirjalliseen ehdotukseen, ilmoitamme kunnioittaen asiasta seuraavaa:

Jäsenliittojemme edustajain kanssa tänään pidetyssä kokouksessa todettiin, että valtioneuvoston päätöksessä on tarkistuksen toimeenpano ja korotuksen soveltaminen urakka- ja muihin aikapalkkoihin määriteltä niin tarkasti, että on suuresti kysymyksen alaista, voitaisiinko järjestöjen välillä sopia siitä poikkeavasta menettelystä, mihin nähdessä päädyttiin kielteiseen lopputulokseen. Sen lisäksi vaikuttaa asiaan myös se, että eräiden liittojen välillä jo on sovittu valtioneuvoston päätöksen mukaisesta menettelystä.

Sen sijaan on mainitussa kokouksessa katsottu olevan mahdollista ja syytäkin yhtyä alussa mainittuun ehdotukseen niissä kohdin, jotka koskevat palkantarkistuksen käytännöllistä järjestämistä keskusliittojen jäsenjärjestöjen välillä, erimielisyyksien selvittämistä ensisijaisesti liittojen keskeisillä neuvotteluilla sekä keskusjärjestöjen välitystä, ellei yksimielisyyttä synny, tai palkkaneuvostoon vetoamista, ellei tällöinkään saada aikaan ratkaisua.

Kunnioittaen

Suomen Työntantajain Keskusliitto.

A. Hackzell.»

Palkkasäännöstelypäätöksen muuttaminen.

Kiinnitettyään esittämässään kirjelmässä, joka on julkaistu toisaalla vuosikirjassa, jo toukokuussa valtioneuvoston huomiota työpalkkojen joustavan järjestämisen kehittämiseen hintojen jatkuvasti kohotessa SAK:n Työvaliokunta jätti SAK:n edustajakokouksen tekemiin päätöksiin nojautuen marraskuun 17 p:nä valtioneuvostolle esityksen palkkasäännöstelypäätöksen muuttamisesta. Asiaa koskeva kirjelmä kuului seuraavasti:

»Kun v. 1942 kesällä ja syksyllä valmisteltiin luonnosta Valtioneuvoston päätöksen palkkasäännöstelystä, esitettiin allekirjoittaneen keskusliiton taholta jo useita kertoja aikaisemmin ilmaistu mielipide, että palkkoihin olisi ollut annettava suurempi kuin kahdenkolmasosan korvaus virallisen elinkustannusindeksin osoittamasta hintojen noususta. Silloiset yleiset olosuhteet huomioonottaen ja toivoen, että hintojen nousu voitaisiin todella pysähdyttää ja että välttämättömien tarvikkeiden jakelussa päästäisiin entistä suurempaan tehokkuuteen, keskusliittomme kuitenkin taipui hyväksymään palkkasäännöstelypäätöksen määräyksen kahdenkolmasosan korvauksesta. Sensijaan vastoin keskusliittomme kuin myös järjestyneiden työnantajain mielipidettä sisällytettiin palkkasäännöstelypäätökseen määräys siitä, että jos palkat olivat verrattuna vuoteen 1939 nousseet enemmän kuin kaksikolmannesta tapahtuneesta hintojen noususta, oli sellainen nousu otettava huomioon myöhemmissä palkkojen tarkistuksissa. Tämä määräys on käytännössä aiheuttanut paljon rettelöitä ja vienyt siihen, että alhaistenkin palkkojen suhteen, joihin valtioneuvoston periaatelausema vuodelta 1941 kuitenkin oli sallinut suuremman kuin kahdenkolmasosan korvauksen, pyrittiin myöhemmissä palkkojen korotuksissa soveltamaan tätä kahdenkolmasosan korvauksen periaatetta, myöskin palkkojen kokonaiskorotuksia vuodesta 1939 lähtien laskettaessa.

Keskusliittomme piirissä on esiintynyt voimakasta tyytymättömyyttä myös sen johdosta, että voimassaolevan palkkasäännöstelypäätöksen mukaisesti sama prosentuaalinen korotus annetaan kaikkien palkkoihin riippumatta siitä, ovatko kysymyksessä alhaiset vai korkeat palkat. Alhaisilla palkoilla työskentelevät, joiden toimeentulo muodostuu nykyisen hintatason vallitessa varsin vaikeaksi, eivät voi käsittää, että heidän kalliinajan lisänsä jää markoissa ja penneissä laskettuna useissa tapauksissa monta vertaa pienemmiksi kuin korkeammilla palkoilla työskentelevien palkat. Erittäin räikeänä tämä epäkohta tulee näkyviin, kun tätä samalaista prosentuaalista korotusta on sovellettu rinnakkain palkannauttijiin, joista toisten vuosiansiot jäävät ehkä parinkymmenen tuhannen markan vaiheille toisten vuosiansioiden taas noustessa ehkä kahteensataan-tuhanteen. Vielä on palkkatyöntekijäin piirissä herättänyt tyytymättömyyttä palkkasäännöstelypäätöksessä se, että se ei turvaa palkansaajille

riittävän nopeita palkkojen tarkistuksia indeksin kohotessa. Tämän vuoksi syntynyt kestämäton tilanne johti kuluvan vuoden kesällä m.m. siihen,, että Valtioneuvosto salli palkkojen tarkistuksen, ennenkuin se olisi palkkasäännöstelypäätöksen mukaan voinut tapahtua. Kaikissa edellämainituissa kohdissa olisi' palkkasäännöstelypäätökseen saatava keskusliittomme mielestä pikainen korjaus. Tämän kantansa selvitykseksi pyytää keskusliittomme lisäksi esittää seuraavaa:

Keskusliittomme on odottanut, että valtiovalta pystyisi todella saamaan aikaan tehokkaan hintojen nousun hidastuttamisen. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Hintojen nousu ön vuoden 1942 syksyn jälkeen jatkunut suunnilleen samalla vauhdilla kuin aikaisemminkin. Tästä on ollut seurauksena,, että hintataso virallisen elinkustannusindeksin mukaisesti arvioituna on noussut jo varsin korkealle. Onhan viimeksi tunnetuksi tullut indeksiluku jo 195. Se on noussut nyt jo niin korkealle, että ei voida välttää määrättyjen peruspalkkojen yleistä tarkistamista, jos halutaan turvata laajojen palkkatyöntekijäin toimeentulo. Käytännössä näet esiintyy, huolimatta ehkä suuristakin prosentuaalisista korotuksista vuoden 1939 palkkatasoon verraten niin alhaisia palkkoja, että niiden turvin ei voida väestökeskussissa ja kaupungeissa tulla toimeen. On välttämätöntä saada aikaan yleinen alhaisten palkkojen tarkistus.

Yhtenä mutta kuvaavana esimerkkinä pyydämme saada viitata palkkasäännöstelyn alaisiin sekatyöläisten palkkoihin m.m. Helsingissä. Sillä tuntipalkalla, jonka Helsingissä asuva sekatyöntekijä joko rakennustyömailla tai Helsingin kaupungin palveluksessa nykyisin saa, ei voida hankkia, jos asianomaisella työntekijällä on kolme tai useampi lasta, ja kun on myös suoritettava vuokra- y.m. välttämättömät menot, edes niitä elintarvikkeita, mitä tällainen perhe voisi yhteisillä korteillaan saada.

Kun näin on, ovat puheet työntekijäin, ja myöskin sekatyöntekijäin,, muka kohtuuttoman korkeista palkoista useissa tapauksissa olleet perustetta vailla. Tyytymättömyys palkkasäännöstelyyn on tämäntapaisissa palkkatyöntekijäin piireissä ymmärrettävästi suuri.

Toisaalta on palkkasäännöstelyn ankarien määräysten herättämää tyytymättömyyttä näihin asti jossakin määrin hillinnyt se, että ansiot ovat urakka- ja ylitöiden vuoksi nousseet jonkin verran suuremmiksi kuin peruspalkoilla ja normaaliajalla työskennellen olisi tapahtunut. Sen jälkeen kun työvelvollisuuslainsäädännön määräyksiä soveltaen on ryhdytty entistä tiukemmin valvomaan palkkasäännöstelyn toteuttamista, jolloin myöskin m.m. urakka-ansioiden kohoaminen määrättyä tasoa korkeammaksi on estetty, samalla kun ylitöitä on usein paikoin teetetty vähemmän kuin aikaisemmin, ovat tulot pienentyneet ja toimeentulo vaikeutunut. Tällöin onkin tullut päiväjärjestykseen peruspalkkojen tarkistamisen tarpeellisuus. Huomio on — kuten edellä jo on huomautettu — samalla kiintynyt palkkasäännöstelypäätöksen määräysten muuttamiseksi

niin, että tarpeelliset korjaukset peruspalkkoihin voidaan todella tehdä. Tällaisen tarkastuksen tekee tarpeelliseksi myöskin se, että osaksi raaka- ja tarveaineiden puute osaksi taas valtion tilausten keskeytyminen vähentävät työmahdollisuuksia eräissä teollisuuksissa, jolloin työ muuttuu aikapalkalla suoritettavaksi työksi, elleivät työntekijät joudu joksikin aikaa kokonaankin työttömiksi.

Työntekijäin suhtautumista nykyiseen palkkatasoon on arvosteltava myöskin sen tosiasian muodostamaa taustaa vastaan, että salakauppa rehoittaa edelleenkin varsin laajana ja sieltä myöskin joudutaan säännösteltyjen annosten ollessa yksinään kaloriamäärältään riittämättömät varojen mukaan säännöllisesti ostamaan. Tässäkin yhteydessä on mitä voimakkaimmin korostettava, että palkkasäännöstely yhtä vähän kuin taistelu rahan arvon säilyttämisen puolesta ei tule onnistumaan, ellei tärkeiden elintarvikkeiden jakelussa päästä parempiin tuloksiin, kuin mihin tähän mennessä on päästy.

Niinkuin asiat nyt ovat, on työntekijäin mahdoton levollisin mielin seurata, miten varakkaat piirit voivat hankkia itselleen kaikkia tarvitsemiaan elintarpeita samalla kun heidän itsensä olisi tehtävä usein varsin raskasta työtä ruokamäärällä, joka ei sellaisenaan riitä. Tämä on omansa kärjistämään tyytymättömyyttä nykyisiin rahatuloihin.

Työntekijät eivät myöskään voi tyynein mielin taipua siihen, että sellaisista välttämättömistä tarvikkeista kuin työvaatteista ja jalkineista on maksettava hintoja, jotka joko ovat moninkertaiset rauhanaikaisin hintoihin verraten tai jotka eivät ole ensinkään perusteltavissa puheenalaisten tarvikkeiden yleisesti varsin kehnolla laadulla.

Esimerkkinä mainitsemme eräiden ulkomaisten suojapukujen kohtuuttoman korkeat hinnat ja korvikejalkineiden laadullisen kehnouden. Vielä eräänä esimerkkinä vallitsevasta hintapolitiikasta mainittakoon lasten valmiiden vaatteiden — joita on ostettava, koska kankaita ei ole saatavissa — ylettömän korkeat hinnat. Sellainen palkkatyöntekijä, jolla on lapsia, ei pysty palkallaan hankkimaan lapsilleen tarpeellisia vaatteita hintatason päästyä nousemaan tällä alalla nykyiselle tasolleen. Kun näin oleellisissa kansanhuoltokysymyksissä ei ole saatu aikaan riittävän tehokasta järjestystä, ää palkkatyöntekijöille jäljelle vain mahdollisuus vaatia palkkoihinsa tarpeellisia korotuksia, jotta he voisivat maksaa viranomaisten hyväksymiä kohtuuttoman korkeita hintoja laadullisesti epäkelvosta tavarasta.

Viitaten siihen, mitä edellä on sanottu, esittää allekirjoittanut keskusliitto kunnioittaen että Valtioneuvosto ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin lokakuun 1 p:nä 1942 palkkasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamiseksi niin, että palkkoihin voidaan antaa täysi korvaus elinkustannusindeksin osoittamasta hintojen noususta; että indeksin mukaiset palkanlisät lasketaan kulloinkin vallitseville palkkoille tätä lisää pienentämättä;

että lisää annettaessa erikoisesti otetaan huomioon pienipalkkaisten toimeentulon vaikeutuminen; että palkantarkistukset voidaan suorittaa sellaisin väliajoin, ettei palkannauttijain toimeentulo vaarannu sen johdosta, että indeksi pysyttelee kauan lähellä uutta tarkistusrajaa kuitenkin sitä saavuttamatta; sekä että mahdollisimman pian voitaisiin suorittaa yleinen peruspalkkojen tarkistus ottaen huomioon etenkin pienipalkkaisten toimeentulon vaarantuminen nykyisen hintatason vallitessa; sekä

että tärkeiden tarvikkeiden jakeluun ja hintojen määrittelyyn kiinnitetään entistä vakavampaa huomiota, jolloin olisi harkittava, mitä mahdollisuuksia on valtion tukimaksuin alentaa eräiden välttämättömien vaatetus- ja tarvikkeiden hintoja.»

Valtioneuvosto jätti asian sosiaaliministeriön valmisteltavaksi, joka vuorostaan pyysi esityksestä hintaneuvoston, valtiovarainministeriön kansantaloudellisen neuvottelukunnan työvaliokunnan, Työnantajain Keskusliiton ja palkkaneuvoston lausuntoa. Asiaa on näissä eri elimissä perusteellisesti käsitelty. Sosiaaliministeriö ei ollut kertomusvuoden päättyessä tehnyt asiassa päätöstä.

9. Valtioneuvoston antamat hintaohjeet.

Valtioneuvosto antoi kansantaloudellisen neuvottelukunnan esityksestä kertomusvuoden lopulla uudet hintaohjeet, jotka edellyttivät entistä jyrkempää hintasulkua. Ohjeisiin sisältyi ehto, jonka mukaan palkkoja voitiin korottaa korkeintaan 5 %:lla hintaohjeiden antamisaikana vallinneesta tasosta ilman, että hintoja sen johdosta oli lupa korottaa. SAK:n edustajat vastustivat hintaohjeiden antamista tällaiseen palkkojen järjestelyä koskevaan ehtoon sidottuna, koska se entistäänkin jäykistäisi palkkojen tarpeeksi joustavaa järjestämistä ja aiheuttaisi kohtuuttomia rasituksia palkannauttijoille.

10. Ylityökorvausten palauttaminen aikaisempiin määriin.

Heinäkuun 15 p:nä jätettiin SAK:n Työvaliokunnan nimissä sosiaaliministeriölle seuraava ylityökorvauksia koskeva kirjelmä:

»Sosiaaliministeriölle.

Annettujen poikkeuksellisten määräysten perusteella on eri työaloilla ollut mahdollisuus sodan aikana teettää runsaammin ylitöitä kuin mitä voimassaolevat lait normaalisesti edellyttävät, samalla kun on sallittu mahdollisuus maksaa tehdystä ylityöstä puolet lain mukaisesta korvauksesta. Ylitöitä on nyt pitkät ajat teetetty varsin runsaasti. Edellämäinnittujen korvauksiin tehtyjen helpotusten vuoksi on niitä teetetty ilmeisesti eräissä tapauksissa tarpeettomastikin. Lisäksi on korvausten alentaminen

herättänyt useissa tapauksissa työntekijöissä kysymyksen, onko siten ai-
kaansaatua hyöty todella tullut valtion hyväksi.

Ravitsemustilan pitkäaikainen heikkous, sarjatyön kiihkeä vauhti ja muut tämän tapaiset seikat ovat aiheuttaneet suoranaista väsymystä työntekijäin keskuudessa. Tällöin eivät teetetyn ylityötunnit ole enää aina tuottaneet sellaisia tuloksia, että ylityön tekeminen olisi ollut tarkoituksenmukaista. Ylityön teettämisen rajoittaminen on siten tullut ajankoh-
taiseksi.

Ylityökorvaus on tarkoitettu erääksi tehokkaaksi jarruksi tarpeet-
man ylityön teettämiseksi. Ottaen huomioon nykyisten tosiasiallisen ti-
lanteen allekirjoittanut järjestö edellä sanottuun viitaten esittää kun-
nioittaen, että Sosiaaliministeriö ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin yli-
työkorvauksen palauttamiseksi yleisesti siihen määrään, minkä laki nor-
maalisesti säätää.»

SAK:n esitys johti siihen, että valtioneuvosto lokakuun 7 p:nä anta-
mallaan päätöksellä kumosi v. 1941 antamansa päätöksen poikkeami-
sesta lain määräyksistä ylityökorvausten suhteen. Tämä valtioneuvoston
päättös tiesi sen, että ylityökorvaukset, jotka v. 1941 oli supistettu puoleen,,
kohosivat normaalsiin määriinsä eli kahdelta ensimmäiseltä tunnilta
50 %:iin ja sitä seuraavilta tunneilta 100 %:iin.

11. Urakkahyvitys.

Yleisten töiden palkkalautakunnassa tuli vuoden lopulla esille kysymys
urakkahyvityksen määrästä, jolloin SAK:n edustajat olivat suostuneet
kantaan, minkä mukaan urakkahyvitys yleensä lasketaan 20—50 % työn-
tekijän tuntiansiosta.

IX. Sopimusasioita.

1. Neuvottelut Suomen Työnantajain Keskusliiton kanssa.

Liittotoimikuntien yhteisen kokouksen tehtyä SAK:n Työvaliokunnan
esityksestä maaliskuun 9 p:nä päätöksen, että Suomen Työnantajain Kes-
kusliitolle tehtäisiin esitys neuvottelujen aloittamiseksi sen ja SAK:n vä-
listen suhteiden kehittämiseksi, lähetettiin maaliskuun 23 p:nä kirjelmä
S. Työnantajain Keskusliitolle.

Sattuneiden sairaustapausten ja matkojen vuoksi varsinaisiin neuvotte-
luihin kirjelmän johdosta ei päästy ennenkuin kesäkuun alussa. Silloin
kohtasivat toisensa Työnantajain Keskusliiton edustajina keskusliiton
toimitusjohtaja, varatuomari *Antti Hackzell* ja sen puheenjohtajat, johtaja
Yrjö Vesa ja vuorineuvokset *Åke Garz* ja *Arno Solin* sekä SAK:n edusta-

jina SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Wuori* ja varapuheenjohtaja ministeri *V. V. Salovaara* ja ministeri *K-A. Fagerholm*. Tällöin sovittiin siitä, että neuvottelut aloitetaan ja neuvotteluja käymään asetetaan 10-miehinen neuvottelukunta, johon Työntantajain Keskusliitosta nimettiin keskusliiton toimitusjohtaja varatuomari *A. Hackzell*, Puunjalostusteollisuuden Työntantajaliiton toimitusjohtaja eversti *V. A. M. Karikoski*, Metalliteollisuuden Työntantajaliiton asiamies insinööri *Max Burmeister*, Kutomateollisuuden työntantajaliiton asiamies, varatuomari *Lauri Luoma* ja Rakennustyöntantajaliiton asiamies, insinööri *Väinö Hintikka* sekä SAK:sta keskusliiton puheenjohtaja *Eero A. Wuori*, sen sihteeri *Emil Huunonen*, Rakennustyöläisten liiton puheenjohtaja *Uno Nurminen*, Metallityöväen liiton puheenjohtaja *Yrjö Rantala* ja Puutyöväen liiton puheenjohtaja *Johan Virtanen*.

Neuvottelukunnan asettamisenkin jälkeen kokoontuivat keskusliittojen puhemiehistöt usein osaksi toteamaan neuvottelukunnan aikaansaamia tuloksia osaksi tekemään tärkeimpiä ratkaisuja. Puhemiehistöjen työhön osallistui myöhemmin Muurarien liiton sihteeri *Erkki Härmä* tultuaan valituksi SAK:n varapuheenjohtajaksi.

Kesän ja alkusyksyn aikana pohdittiin lähinnä kysymystä siitä, mistä seikoista olisi keskusliittojen välillä lähinnä sovittava kummankin puolen esittäessä erilaisia asioita, joiden järjestäminen tuntui tarpeelliselta. Loka-kuun alussa päästiin vihdoin siihen, että S. Työntantajain Keskusliitto päätti asettua kannattamaan keskusliittojen välillä tehtävän yleissopimuksen laatimista, samalla kun se myöskin esitti ehdotuksensa tällaiseksi yleissopimukseksi. Tämän ehdotuksen pohjalla neuvottelut sittemmin jatkuivat niiden kuitenkin vielä päättymättä kertomusvuoden aikana.

2. Sopimus ravintola-alalla.

Alkoholiliikkeen aloitteesta alkaneet neuvottelut väkijuomia tarjoilevien ravintoloiden työolojen järjestämisestä jatkuivat kertomusvuoden aikana. Kesällä syntyi yleinen koko maata käsittävä sopimus, jossa määriteltiin väkijuomia tarjoilevien ravintoloiden henkilökunnan työ- ja palkkaolot. Sopimus joutui sittemmin palkkaneuvoston tarkistettavaksi. Asiaa ei siellä oltu loppuun käsitelty kertomusvuoden päättyessä. SAK:n edustajat neuvottelussa suosittelivat Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitolle sopimuksen hyväksymistä.

Liite n:o 1.

Pöytäkirjaselostus Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) r.y. Valtuuston sääntömääräisestä kokouksesta, joka pidettiin 30 päivänä toukokuuta 1943 Helsingin Työväentalon E-salissa. Kokouksen puheenjohtajana toimi SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Wuori*, pöytäkirjaa pitivät SAK:n sihteerit *Aku Sumu* ja *Emil Huunonen*. Saapuvilla oli 45 Valtuuston jäsentä sekä lisäksi SAK:n ja jäsenliittojen toimitsijoita.

Kokouksen alkutoimet.

Kokous alkoi klo 10 ja aluksi laulettiin yhteisesti Työväenmarssi. Avaspuheen piti SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Wuori* lausuen aluksi muistosanoja vainajille kohdistaen tällöin sanansa erikoisesti SAK:n ensimmäiselle puheenjohtajalle *Edvard Huttuselle*. Vainajien muistoa kunniotettiin hetken hiljaisuudella.

Todettiin, että Valtuuston kokous oli kutsuttu koolle SAK:n sääntöjen määräämässä järjestyksessä, joten se oli laillinen käsittelemään sille esitetyt asiat. Todettiin, että saapuvilla oli Valtuuston jäsenistä 37 liittojen edustajaa sekä 8 Työvaliokunnan jäsentä. Lisäksi oli saapuvilla SAK:n tilintarkastajat, SAK:n ja jäsenliittojen toimihenkilöitä.

Merkittiin, että sääntöjen mukaan toimii Valtuuston puheenjohtajana keskusliiton puheenjohtaja, pöytäkirjan pitäjäksi valittiin keskusliiton sihteerit *Aku Sumu* ja *Emil Huunonen*.

Pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin *A. Mäkinen* ja *Lempi Lehto*.

Toiminta- ja tilikertomukset vuodelta 1942.

SAK:n toimintakertomuksen johdosta käytettiin puheenvuoroja, jotka kohdistuivat palkkaliikkeisiin, työvelvollisuus- y.m. kysymyksiin. Keskustelun jälkeen toiminta- ja tilikertomukset hyväksyttiin jätettäväksi SAK:n edustajakokoukselle.

Toimintaselostus vuodelta 1943.

Katsauksen toimintaan vuoden 1943 ajalta esitti puheenjohtaja *E. A. Wuori*. Katsauksen johdosta käytiin vilkas keskustelu, jonka jälkeen hyväksyttiin seuraava julkilausuma:

Käsiteltyään nykyisin vallitsevaa työvoimatilannetta SAK:n Valtuusto päättää antaa tunnustuksensa Työvaliokunnan yrityksille osaksi neuvotteluilla kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön kanssa osaksi Työvaliokunnan kirjelmällä valtioneuvostolle saada aikaan parannuksia työvoimasiain järjestelyssä erityisesti työntekijäin oikeuksia silmälläpitäen. Valtuusto toteaa, että tyytymättömyys työvelvollisuuden työmääräysten toimeenpanoa kohtaan on viime kuukausien aikana edelleen työntekijäin keskuudessa kasvanut. Vaikka sodanaikaisissa poikkeuksellisissa oloissa ei kokonaan voidakaan välttää pakollisten määräysten antamista työvoiman sijoittamisessa, korostaa Valtuusto sopusoinnussa Työvaliokunnan valtioneuvostolle jättämässä kirjelmässä esitettyjen näkökohtien kanssa vapaaehtoisten järjestelyjen suurempaa tarkoituksenmukaisuutta työ-

voiman sijoittamisessa. Mikäli pakollisiin järjestelyihin on mentävä, on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota siihen, että työvelvollisiksi määrätty tai työmääräyksen saaneet työntekijät eivät joudu mielivaltaisen käsittelyn kohteiksi ja että heiltä ei vaadita sellaisia taloudellisia uhrauksia, jotka vaarantavat heidän ja heidän perheittensä kohtuullisen toimeentulon. Erityisesti Valtuusto tuomitsee yritykset käyttää työvelvollisuuskin määräyksiä työntekijäin rankaisemiseksi näiden yrittäessä varjella kohtuullisia etujaan ja oikeuksiaan työpaikalla. Valtuusto vaatii ammatillisesti järjestyneiden työntekijäin nimessä, että työvelvollisuuslain työntekijöille myöntämiä oikeuksia todella noudatetaan käytännössä ja että korkeimmat työvoimaviranomaiset ryhtyvät tarmokkaisiin toimenpiteisiin mielivaltaisuuksien torjumiseksi sekä että erityisesti tarkastustoimintaa tässä mielessä yhteistoiminnassa ammatillisten järjestöjen kanssa tehostetaan. Valtuusto kiinnittää työvelvollisiksi joutuneiden työntekijäin huomiota siihen, että työvelvollisuuslaki määrää, missä järjestyksessä sattuneista epäkohdista on valitukset tehtävä, ja kehoittaa ammatillisten järjestöjen jäseniä tarpeen mukaan näissä asioissa kääntymään asianomaisten järjestöjensä puoleen.

Palkkiot.

Palkkiot vuoden 1943 ajaksi vahvistettiin Työvaliokunnan ehdotuksen mukaan seuraaviksi:

Työvaliokunnan jäsenille maksetaan palkkiota 30 mk kokoukselta. Valtuuston kokoukseen osallistumisesta maksetaan sama palkkio kuin Valtuuston helsinkiläisille jäsenille.

Valtuuston jäsenille maksetaan palkkiota matka- ja kokouspäiviltä siten, että maaseudulta saapuvat edustajat saavat 175 mk päivältä ja helsinkiläiset Valtuuston jäsenet 125 mk päivältä.

Valtuuston jäsenten matkakulut korvataan III lk:n hintojen mukaan rautatiellä ja II lk:n hintojen mukaan laivamatkoista, huomioimalla viimeisen edustajakokouksen päätös makuuvaunupaikkalippujen korvauksesta.

Tilintarkastajain yleispalkkio on 3,000 mk:a tilivuodelta. Tilintarkastajille maksetaan Valtuuston kokoukseen osallistumisesta samojen perusteiden mukaan kuin Valtuuston jäsenille.

Talousarvio.

Talousarvion vuodelle 1943 esitteli taloudenhoitaja E. Kaukinen, jonka jälkeen Valtuusto vahvisti talousarvion sellaisenaan.

Tarkistukset SAK:n jäsenmaksuluokissa.

Työvaliokunnan laatimasta ehdotuksesta liittojen jäsenten sijoituksesta SAK:n maksuluokkiin syntyi vilkas keskustelu, jonka jälkeen koeäänestyksellä hyväksyttiin Työvaliokunnan ehdotus sellaisenaan:

<i>Liittojen luokat sijoitettuna</i>	<i>SAK:n I lk.</i>	<i>SAK:n II lk.</i>	<i>SAK:n III lk.</i>
Elintarvetyöläisten liitto	I—II	III—IV	V
Hotelli- ja Ravintolahenk.liit	I—II	III	—
Jalometallityöntekijäinliitto	I—II	III	IV
Kirjatyöntekijäin liitto	I—II	—	III
Kuljetustyöntekijäin liitto	I—II	—	III
Kunnantyöntekijäin	I—IV	V	
Kutomateollisuustyöv. liitto .	I	II	III

Lasi- ja Posliinityöväen liitto	I—II	III	IV
Liiketoimintekijäin liitto.	I—IV	V	VI—VII
Merimies-Unioni.	I—III	—	—
Metallityöväen liitto.	I—II	—	III
Mielisairaanhoidajat liitto	I	—	II
Muurarien liitto.	I—II	—	—
Nahka-, Jalkine- ja Kumit. liitto.	I—II	III	IV
Paperiteollisuudentyönt.liitto	I—II	III	IV
Puutyöväen liitto.	I—III	—	IV—V
Rakennustyöläisten liitto ...	I—III	—	IV
Rautatieläisten liitto.	I—III	IV	V—VI
Sos.-dem. Sanomalehtim.	I	—	—
Työläisliittoteollisuusjäsenet. . .	I—IV	V	—
» maatyöläiset	I	II—III	—
Vaatetustyöläisten liitto.	I—II	III	IV
Veturimiesyhdistys.	I	—	—

Palkkapoliitiikkaan kohdistuvat esitykset.

Palkkakysymyksistä olivat Valtuuston kokoukselle jättäneet esityksensä Suomen Merimies-Unioni ja Valtuuston jäsen O. V. Andersson sekä SAK:n Työvaliokunta.

Ensinmainittu esitys päättyi seuraavaan päätösehdotukseen:

- a) että palkkauksissa on pikaisesti päästävä elinkustannusten nousun 100 prosenttiseen hyvittämiseen;
- b) että palkat on tasattava siten, että samalla alueella samoista töistä maksetaan samat palkat ja alhaisemmat koroitetaan korkeimpien tasolle.

O. V. Anderssonin esitys päättyi seuraavaan päätösehdotukseen:

- 1) SAK:n on vastustettava tuottajain taholla ilmenevää pyrkimystä hintatason nostamiseksi.
- 2) Jos ei saada aikaan pysyvää hintasulkua, niin on SAK:n kaikkella voimallaan ajettava sellaista palkkapoliitiikkaa, että elinkustannusindeksin nousun tapahtuessa saadaan täysi korvaus palkoissa nykyisen 2/3 asemasta.
- 3) SAK:n on jyrkästi vastustettava niitä häikäilemättömiä pyrkimyksiä, joita nykyään ilmenee eräissä piireissä ja joiden tarkoituksena on nykyisen elinkustannusindeksin laskemisperusteiden huonontaminen.

Keskustelun jälkeen hyväksyttiin Työvaliokunnan ehdottama päätöslauselma, joten Valtuusto päätti seuraavaa:

SAK:n Valtuusto sääntömääräisessä vuosikokouksessaan toukokuun 30 p:nä 1943 hyväksyy ne yleiset periaatteet ja näkökohdat, jotka SAK:n Työvaliokunta kirjelmässään toukokuun 6 p:ltä 1943 on Valtioneuvostolle esittänyt. Mainittuun kirjelmään viitaten Valtuusto erikseen esittää päiväjärjestyksessä olevista palkkapoliittisista kysymyksistä seuraavat näkökohdat:

1. Valtuusto hyväksyy Työvaliokunnan kannanotot voimassa olevaa palkkasäännöstelypäätöstä viime vuonna laadittaessa. Valtuusto toteaa, että ammattiyhdistysliike hyväksyessään järjestyneiden työnantajien kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen ne yleiset

suuntaviivat, joille voimassaoleva palkkasäännöstelypäättös rakentuu, teki tämän tietoisena sodan koko kansalle aiheuttamista rasituksista ja palkkatyöväen valmiudesta ottaa oma osansa niistä kannettavakseen. Vaikka tiedossa onkin, että eräissä tapauksissa voimassaoleva palkkasäännöstelypäättös on, kun sitä on ahtaasti tulkittu, johtanut siihen, että työntekijät eivät ole saaneet toimeentuloaan turvaavaa palkkojen korotusta, ei tällä hetkellä ole kuitenkaan edellytyksiä vaatia sen muuttamista. Sensijaan Valtuusto korostaa, että säännöstelypäättöksen määräyksiä on pyrittävä soveltamaan käytäntöön joustavasti ja työntekijäin tarpeita varten ottaen. Niinpä on välttämätöntä, että n.s. ylliliukumisen poistamista myöhemmissä palkkojen tarkistuksissa koskevaa määräystä, mikä on palkkasäännöstelypäättökseen tullut vastoin järjestyneiden työnantajain ja järjestyneiden työntekijäin asiantuntevaa mielipidettä, on tulkittava niin, että pienipalkkaisille ei aiheuteta ylivoimaisia rasituksia. Niinikään on joustavaa harkintaa sovellettava niissä tapauksissa, joissa työntekijät ennen sotaa m.m. huonon järjestäytymisensä vuoksi olivat työskennelleet erittäin alhaisilla palkoilla ja joissa palkkojen riittävät tarkistukset nyt kohtaavat vaikeuksia, jos säännöstelypäättöstä liian ahtaasti tulkitaan. Palkkasäännöstelypäättöksen soveltamisessa on mahdollisimman suuressa määrässä käytettävä hyväksi vapaiden järjestöjen myötävaikutusta ei vain palkkanuuvoston piirissä tapahtuvan toiminnan muodossa, vaan myöskin järjestöjen keskinäisten neuvotte-lujen ja sopimusten muodossa. Palkkojen järjestely poikkeuksellisissa oloissa on lisäksi osoittanut täsmälliset ja tosiojola vastaavat palkkatariffit kaikilla aloilla entistäänkin tarpeellisemmiksi, minkä vuoksi myös niihin olisi määrätietoisesti pyrittävä.

2. Maatalouden palkkojen suhteen haluaa Valtuusto erikseen huomauttaa, että ammatillisesti järjestynyt työväki piti viime vuonna tämän alan palkkojen järjestelyä normeerauksen muodossa tarpeellisenä. Maatalouden työnantajat sitä kuitenkin jyrkästi vastustivat, mistä johtui m.m. se, että voimassaoleva palkkasäännöstelypäättökseen ei uloituu maatalouden palkkoihin. Kun maataloustuottajain taholta nyt vaaditaan varsin kiinteitä määräyksiä maatalouden palkkojen suhteen, on korostettava, että voimassaolevia, työvelvollisuustapauksia varten vahvistettuja paikkakorjauksia ei ole valmisteltu sellaisella perusteellisuudella, että ne ilman muuta voisivat muodostua maatalouden vapaidenkin töiden paikkakorjauksiksi. Valtuusto esittää senvuoksi kiinteänä käsityksenään, että maatalouden palkkoja nyt järjestettäessä on asiaa riittäväällä perusteellisuudella valmisteltava maatalouden palkkalautakunnassa ottamalla tällöin huomioon myöskin työntekijäin toimeentulo.

3. Tietoisena siitä, että virallinen elinkustannusindeksi on voimassaolevan palkkasäännöstelypäättöksen edellyttämä tapahtuneiden elinkustannusten muutosten mitta ja että nimenomaan tästä syystä on vaadittu sen laskemisperusteiden muuttamista niin, että hintojen korotukset eivät nykyisellä tavalla vaikuttaisi indeksin muutoksiin, Valtuusto korostaa, että vaikka palkkatyöväenkin taholta on ollut aihetta huomauttaa virallisen elinkustannusindeksin määrätystä epätarkkuudesta hintojen todellisena kuvastajana, ei indeksin perusteiden muuttamiseen ole ryhdyttävä, koska se voisi johtaa sen luottamuksen häviämiseen, joka indeksille on

välttämätön ollessaan palkkasäännöstelyn perustana. Olematta tilaisuudessa tarkemmin käsittelemään indeksin muuttamisesta tehtyjä ehdotuksia Valtuusto kehoittaa Työvaliokuntaa tarkoin seuraamaan kysymyksen käsittelyä ja toimimaan niin, että virallinen elinkustannusindeksi edelleenkin voisi jäädä palkkojen järjestelyn perustaksi.

4. Vaikka palkkojen järjestelyssä järjestöjä kohtaavat vaikeudet näyttävätkin sodanaikaisissa oloissa usein suurilta, on muistettava, että tähänastinen kokemus on kaikissa suhteissa osoittanut, että tähänastinen kokemus on kaikissa suhteissa osoittanut, että vain järjestetyllä toiminnalla on mahdollisuus saada sellaisia järjestelyjä aikaan, joista on kestävä turvaa palkannauttijoille. Senvuoksi Valtuusto kehoittaa kaikkia palkannauttijoita entistä tiiviimmin kokoamaan voimansa SAK:n ammatillisten järjestöjen ympärille työmarkkinain järjestämiseksi järkiperaiselle pohjalle ja työntekijäin oikeuksien turvaamiseksi.

Ammattiyhdistysliike ja sodanjälkeiset olot.

Merimies-Unioni oli jättänyt esityksen, joka päättyi seuraavaan päätösesitykseen:

Ammattiyhdistysliikkeen on mahdollisimman pian ryhdyttävä valmistaamaan yksityiskohtaista toimintaohjelmaa rauhanajan varalta ja tällöin kiinnitettävä erikoista huomiota siihen

- 1) että ammattiyhdistysliikkeen rajoitetut oikeudet palautetaan ja niitä laajennetaan;
- 2) että työttömyysvaara torjutaan;
- 3) että sosiaalinen turvallisuus aikaansaadaan; ja
- 4) että ammattiyhdistysliike turvataan kaikilta vallattomuuk-silta.

Valtuuston olisi kehoitettava kaikkia ammattiliittoja SAK:n Työvaliokunnalle jättämään ehdotuksia alansa työntekijäin kii-paamista parannuksista ja niiden pohjalla olisi valmistettava oh-jelma SAK:n edustajakokoukselle.

Asiasta oli Työvaliokunta esittänyt oman ehdotuksensa, jonka Valtuusto koeäänestyksellä hyväksyi. Valtuuston päätös oli seuraava:

Valtuusto toteaa Työvaliokunnan toimineen ammattiyhdistys-liikkeen kannalta tärkeiden kysymysten saamiseksi käsittelyn alaiseksi ja ratkaistuiksi ammattiyhdistysliikkeen käsityskannan mukaisesti ja luottaa siihen, että Työvaliokunta tulee myöskin SAK:n neljännelle varsinaiselle edustajakokoukselle tekemään asianmukaiset esitykset lähiajan toiminnan suuntaviivoista tärkei-den kysymysten suhteen.

Tervehdys Norjan ammattiyhdistysväelle.

N. Vällärin ehdotus, että Työvaliokunnan tehtäväksi jätettäisiin laatia tervehdys Norjan ammattiyhdistysväelle, jätettiin Työvaliokunnalle.

§

Kokouksen lopettaminen.

Kokouksen loppusanat lausui puheenjohtaja *Wuori* ja kokous päätettiin klo 18 laulamalla yhteisesti »Vala».

Pöytäkirjaselostus Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) r.y. Valtuuston ylimääräisestä kokouksesta, joka pidettiin 17 päivänä lokakuuta 1943 Helsingissä HTY:n talon A-salissa. Saapuvilla oli 49 Valtuuston jäsentä. Kokouksen puheenjohtajana toimi SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Wuori* ja pöytäkirjaa piti sihteeri *Aku Sumu*.

Kokouksen alkutoimet.

Kokous aloitettiin klo 10 laulamalla yhteisesti Työväen marssista kaksi säkeistöä. Kokouksen avauksen toimitti SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Wuori*. Todettiin saapuvilla olevan 49 Valtuuston jäsentä. Lisäksi merkittiin saapuvilla oleviksi SAK:n tilintarkastajat, sekä keskusliiton ja sen jäsenliittojen toimitsijoita. Todettiin kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi käsittelemään sille esitetyt asiat. Merkittiin, että SAK:n sääntöjen mukaan Valtuuston kokouksessa johtaa puhetta SAK:n puheenjohtaja. Sihteereiksi valittiin *Aku Sumu* ja *Emil Huunonen*. Pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin *A. Mäkinen* Rakennustyöläisten liitosta ja *U. H. Immonen* Kirjatyöntekijäin liitosta.

Katsaus kuluvan vuoden toimintaan.

SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Wuori* esitti katsauksen kuluvan vuoden toimintaan. Keskustelun jälkeen katsaus merkittiin. Myöskin merkittiin taloudenhoitaja *E. Kaukisen* esittämä katsaus SAK:n taloudelliseen asemaan.

SAK:n edustajakokouksen asiat.

SAK:n sääntöjen mukaisesti valittiin kahdeksi Valtuuston edustajaksi edustajakokoukseen *F-iina Pietikäinen* Työläisliitosta ja *Antti Hiltunen* Puutyöväen liitosta.

Valtuuston jäsenten keskusteltavaksi alistettiin edustajakokoukselle valmistettu esitys-alustusvihko. Esitysten johdosta ei käyty keskustelua, joten alustukset ja esitykset merkittiin ilman keskustelua pöytäkirjaan.

Kokouksen lopettaminen.

Työjärjestyksessä mainittujen kysymysten tultua käsitellyiksi lausui puheenjohtaja *Wuori* kokouksen lopettajaissanat ja kokous päätettiin klo 13 laulamalla yhteisesti »Vala».

SAK:n kirjelmä hallitukselle toukokuussa 1943.

Sen johdosta, että sodan vaatimat ponnistukset sekä taloudellisessa että henkisessä katsannossa yhä ovat kasvamassa, rohkenee allekirjoittanut järjestö, joka edustaa yli 80,000 ammatillisesti järjestynyttä palkansaajaa, jo aikaisemmin sekä Valtioneuvostolle että eri ministeriöille tekemiinsä esityksiin viitaten kiinnittää Valtioneuvoston huomiota niihin näkökohtiin, jotka tuntemme omiksemme alempana kosketeltuja päiväjärjestyksessä olevia kysymyksiä käsiteltäessä.

Kuten tunnettua ovat työpalkat maatalouden palkkoja lukuunottamatta säännöstellyt Valtioneuvoston viime vuoden lokakuun 1. päivän tekemällä päätöksellä. Palkkoihin voidaan antaa ennen suurvaltain sodan puhkeamista vallinneesta palkkatasosta lähtien kahdenkolmasosan korvaus virallisen elinkustannusindeksin osoittamasta hintojen noususta. Milloin palkat ovat nousseet huomattavasti enemmän kuin keskimäärin kaksikolmannesta tästä hintojen noususta, voidaan myöhempi korotus jättää pienemmäksi kuin kaksikolmannesta. Nyt väitetään, että palkkojen järjestelyssä ei ole kyetty pysymään näissä rajoissa, vaan että pitkin talvea olisi tapahtunut jatkuvaa palkkojen kohoamista, jota paitsi palkkojen korotus olisi yleisesti yli edellämainitun kahdenkolmasosan rajan. Tämä yleinen väite tarvitsee kuitenkin korjauksen. Suuret järjestyneet tuotannonalat, kuten järjestäytynyt teollisuus, huomattavat osat rakennustoimintaa — mm. linnoitustyöt ja muut valtion välittömästi teettämät rakennusluontoiset työt — ovat pysyneet yleisesti katsoen säännöstelyn puitteissa. Myöskin metsätoissa on sovellettu viime hakkuukauden aikana ankaraa pakkonormeerausta. Samoin on nyt normeerattu uittotyöpalkat. Näin on siis satoja tuhansia työntekijöitä käsittävillä aloilla pysytty säännöstelyvaatimusten kannalta tyydyttävästi palkkasäännöstelyn puitteissa.

Mitä sitten tulee niihin tapauksiin, joissa palkat todella ovat prosentuaalisesti nousseet vuodesta 1939 lähtien huomattavasti, on niiden suhteen huomautettava seuraavaa. Useissa tällaisissa tapauksissa palkat v. 1939 ovat olleet erittäin alhaiset. Näitä on voitukin Valtioneuvoston helmikuulla v. 1941 antaman palkkalausuman ohjeitten mukaan, jotka on sisällytetty myöskin nyt voimassaolevaan palkkasäännöstelypäätökseen, korottaa enemmän kuin kahdellakolmasosalla tapahtuneesta hintojen noususta. Ja näin on ollut suoranainen pakko tehdä, sillä jos esim. 2 tai 3 mk:n tuntipalkkoihin olisi annettu pisteeseen 160 asti vain 40 %:n korotus tai jos perheellisen työntekijän tuntipalkka, joka saattoi v. 1939 olla 5 tai 6 mk, olisi saanut yhtä vähäisen korotuksen, ei sillä olisi turvattu asianomaisten toimeentuloa. Myöskin on vaikuttanut se, että useilla aloilla, ja näin varsinkin liikealalla, on maksettu täysin samanlaisesta työstä hyvinkin erilaisia palkkoja riippuen mm. työntekijäin järjestäyty misy vystä. tai työnantajan asenteesta. Alemmalla palkalla työskennelleet ovat luonnollisesti työkonjunktuurien ollessa nyt edulliset pyrkineet parempiin palkkoihin ja sitä pyrkimystä on tietenkin ollut vaikea vastustaa, koska työntekijät oikeutetusti sanovat, että jos jonkun kannattaa maksaa samasta työstä parempaa palkkaa, kannattaa toisenkin vastaavanlaisen työnantajan korottaa palkkoja, jotka eivät vielä tällöinkään nouse samalle tasolle kuin parempia palkkoja maksavissa yrityksissä. Tämänlaiset seikat olisi nähdäksemme myös otettava huomioon puhuttaessa yleisestä palkkojen ryöstäytymisestä säännöstelyn puitteista. Vaikeata on edellä esitettyyn katsoen ymmärtää viimeaikoina

esitettyjä ajatuksia, että sekin alle täyden korvauksen jäävä kalliinajanlisä, jonka voimassa oleva palkkasäännöstelypäättös sallii, olisi supistettava.

Allekirjoittanut järjestö esitti jo ennen talvisotaa vaatimuksia mahdollisimman täydellisestä ja tehokkaasta tavarankajelu- ja hintasäännöstelystä. Samalla korostimme, että työntekijöillä oli oikeus saada täysi korvaus tapahtuneesta hintojen noususta. Siitä huolimatta, että hintojen nousua ei ole voitu estää ja että yltyvä tavarain puute on lisäksi vaikeuttanut jakelusäännöstelyä ja tehnyt toimeentulon vähätuloisille palkansaajille erittäin vaikeaksi, olemme myöhemmin olleet pakotetut luopumaan tästä alkuperäisestä kannastamme. Olemme taipuneet noudattamaan Valtioneuvoston palkkalausemaa helmikuulta v. 1941 ja viime vuonna annettua palkkasäännöstelypäättöstä, jotka kumpikaan eivät takaa täyttä korvausta tapahtuneesta hintojen noususta. Olemme saaneet nähdä voimakkaan hintojen nousun, joka nykyisin on 85 % rauhan aikaisesta tasosta. Sikäli kuin hintojen nousu on edistynyt, sikäli on niiden työntekijäin, joiden palkkoihin on annettu vain säännöstelty korvaus, reaali-palkka yhä enemmän alentunut.

Todellinen toimeentulo on vaikeutunut sitäkin enemmän, koska säännöstellyt elintarvikeannokset eivät riitä ylläpitämään riittävää työkykyä, mistä on seurauksena, että työntekijäin on ollut pakko hankkia säännöstelyvapaita elintarvikkeita, kuten perunoita ja juureksia tavallista suuremmat määrät, minkä ohessa on helposti horjahdettu myöskin salakaupasta hankkimaan etenkin voita ja lihaa. Ei ole siis ihme, jos työntekijät huolimatta siitä, että meidän maassamme palkkoihin saatu prosentuaalinen korvaus on suurempi kuin esim. Ruotsissa, tuntevat toimeentulonsa paljon ahtaammaksi kuin mitä tunnetaan esim. Ruotsissa, missä tyytymättömyys sikäläiseen järjestelyyn on viime aikoina myöskin tullut yhä yleisemmäksi. (Paisi elintarvikkeiden saannissa on työntekijöillä erityisiä vaikeuksia työvälineiden ja työvälineiden hankinnassa. Sekä vaatteiden että jalkineiden hinnat ovat nousseet erittäin jyrkästi samalla kun niiden laatu on yhtä jyrkästi huonontunut, muuttuen useissa tapauksissa sangen heikoiksi korviketuotteiksi. Samoin on työkalujen hinta, joita työntekijäin on useissa ammateissa itsensä hankittava, voimakkaasti noussut. Viimemainittu taas ei vaikuta viralliseen elinkustannusindeksiin, joka ei myöskään ota huomioon ensinkään laadun huonontumista indeksin huomioimissa tavaroissa. Meidän onkin pakko korostaa, että jos hintatasossa vastaisuudessa tapahtuu jyrkkiä nousuja, emme ilmeisestikään voi omasta puolestamme torjua sitä jäsenistömme ja työntekijäin taholta tulevaa vaatimusta, että palkkoihin olisi saatava täysi hintojen nousua vastaava korvaus.

Tässä yhteydessä pyydämme saada myöskin viitata niihin viimeaikaisiin virtauksiin, jotka pyrkivät muuttamaan virallisen elinkustannusindeksin perusteita niin, että voimakaskaan maataloustuotteiden hintojen korotus ei pääsisi näkyviin virallisessa indeksissä. Pitäisimme suuresti valitettavana, jos indeksiä tällätä valla ryhdyttäisiin muuttamaan, sillä silloin se menettäisi sen luottamuksen, jota sitä kohtaan nyt sekä työnantaja- että työntekijäpiireissä ainakin jossakin määrin tunnetaan ja joka on välttämätön edellytys, jotta palkkoja voidaan indeksin perustuen säännöstellä.

Allekirjoittanut järjestö ei ole vastustanut periaatteellisesti palkkojen säännöstelyä. Kun kerran olemme vaatineet hintojen säännöstelyä, emme luonnollisestikaan voineet kieltäytyä palkkojen säännöstelystä. Olemme kuitenkin olleet pakotetut toteamaan, että käsityksemme palkkojen säännöstelyn tarkoituksenmukaisimmista keinoista on usein poikennut muiden asianosallisten käsityskannasta. Olemme puolestamme lähteneet siitä, että nykyisissä oloissa palkkojen säännöstelyä ei voida aikaansaada pelkäs-

tään valtion virallisilla ja rangaistusuhkaan nojautuvilla toimenpiteillä. Kuten aikaisempi viittauksemme työpaikkatilanteeseen osoittaa, nimenomaan niillä aloilla, missä järjestyneet työnantajat ja työntekijät ovat olleet vaikuttamassa palkkojen järjestelyyn yhteisin neuvotteluihin ja sopimuksin jo ennen poikkeuksellisia aikoja, on palkkojen säännöstely myöskin onnistunut paremmin kuin täysin järjestymättömillä aloilla. Tämä viittaa siihen, että työnantajain ja työntekijäin järjestäytymistä ja heidän keskinäisiä neuvottelu- ja sopimussuhteita kehittämällä voidaan saada tehokkaampi järjestys myöskin palkka-asioissa kuin pakollisella normeerauksella. Tämä mahdollisuus on otettu huomioon kylläkin Valtioneuvoston palkkasäännöstelypäätöksessä, mutta sen käytäntöön soveltamisessa ei ole aina osoitettu riittävää ymmärtämystä. Pitäisimme välttämättömänä, että valtiolta myötämielisesti suhtautuisi työnantajain ja työntekijäin järjestäytymiseen samoin kuin työmarkkinajärjestöjen keskinäisten neuvottelu- ja sopimussuhteiden kehittämiseen. Tilanne työmarkkinoilla alkaa olla sellainen, että järjestymättömän toiminnan, eräänlaisen »palkkojen salakautan» työntekijöille näennäisesti tuottama suurempi hyöty kuin mitä tuottaa järjestetyn toiminnan avulla aikaansaatu järjesely, vie sekä työnantajilta että työntekijöiltä kunnioituksen ja luottamuksen järjestäytynyttä toimintaa kohtaan ilman, että valtiolta puolestaan voisi nykyoloissa pakollisilla normeilla aikaansaada todellista järjestystä palkkausoloihin. Järjestys voidaan saada aikaan, kun asianosalliset, siis myöskin työntekijät, itse saavat olla mukana asioitaan järjestämässä. Olemme vakuuttuneita siitä, että suomalainenkin työmies, vaikka hänellä ei olekaan ollut tilaisuutta kovin laajassa mittassa tehdä työehtosopimuksia, osaa kunnioittaa sopimusta, jonka hän itse on ollut tilaisuudessa käsittelemään ja hyväksymään. Rohkenemme siis odottaa, että Valtioneuvosto suhtautuisi myötämielisesti sosiaaliministeriölle tekemääme esitykseen edellä viittaamiemme kysymysten kehittämisestä. Tärkeätä olisi myöskin, että valtion töitä teettävät laitokset todella suostuisivat asiallisesti neuvottelemaan työ- ja palkkaehdoista työntekijöittensä kanssa, mistä olemme viime vuosien kuluessa eri yhteyksissä esittäneet toivomuksia.

Työvoiman pakollinen järjestely sodan aikana aiheuttaa syvällisiä muutoksia työntekijäin jokapäiväisessä elämässä ja yleensä vaikeuttaa heidän toimeentuloaan entiseen verraten. Tämä on käynyt ilmi mm. linnoitustöihin komennettujen kaupunkilaistyöntekijäin kum myös metsätöihin komennettujen kohdalta. Kun maataloustöihin tullaan nyt viemään entistä suuremmat joukot kaupunkien ja teollisuuskeskusten työntekijöitä, vaikkapa vain naispuolisiakin, ja kun maataloustöiden palkkataso on ollut alhaisempi kuin heidän aikaisemmassa työssään, tulee kysymys työvelvollisten palkkauksen tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä entistään suurempia joukkoja käsittäväksi ja siis myös entistä suurempaa huomiota herättäväksi kysymykseksi. Työvelvollisuuskin epäselvän sanonnan vuoksi on todennäköistä, että kaupungeista maatalouteen komennetut työvelvolliset eivät saa paikallislisää. Tämä kohta työvelvollisuuslaissa olisi senvuoksi pikaisesti korjattava tai asia muuten kiireellisesti järjestettävä.

Olemme saamamme kokemuksen perusteella sitä mieltä, että työvoiman järjestelyssä on mahdollisimman pitkälle turvauduttava työvoiman vapaaseen välitykseen, sillä työteho työvelvollisuusustöissä pyrkii väkisinikin alentumaan ja alentuu melko varmasti hyvinkin voimakkaasti, jos olosuhteissa on lisäksi moittimisen aiheita. Annamme myöskin täyden arvon täysin vapaaehtoiselle työavulle, minkä käsityksemme olemme ilmaisseet olemalla mukana perustamassa Suurtalkoot r.y.-nimistä järjestöä. Mutta olisi

toivottavaa, ettei työvoimaa vapailla järjestelyillä järjestettäessä käytettäisi apuna peitettyä uhkaa ja että riittävä selvitys asianomaisille työntekijöille annetaan niistä valtuuksista, joilla erinäiset vapaat työvoimaa järjestävät järjestöt kulloinkin työskentelevät. On ilmeistä, että jos tällaista selvyyttä ei ole, nousee näitä järjestöjä vastaan mieliala, joka on omansa tuottamaan niiden toiminnalle hankaluuksia. Työvoimaa sijoitettaessa olisi varottava tarpeettomasti hajoittamasta perhettä tai erottamasta lapsia heidän huoltajastaan. Paitsi että tällä seikalla on suuri taloudellinen merkitys työntekijäperheille, sillä on myöskin huomattava moraalinen merkitys sodanaikaisen tapojen höltymisen jarruttajana.

Ammattitaitoisia työntekijöitä on syvästi huolestuttanut se, että heitä on sijoitettu erilaatuisiin sekatoihin, vaikka työvoiman kysyntä heidän omassa ammatissaankin on riittävä ja vaikka he työskentelevät aloilla, joita poikkeuksellissakin oloissa on pidetty tarpeellisina. Vaikka tässä suhteessa onkin työvoimaviranomaisten taholta pyritty yhä suurempaan järjestelmällisyyteen, olemme tunteet tarvetta siitä tässäkin yhteydessä huomauttaa. Valtakunnan etujen mukaista on myös se, että ammattitaitoa pyritään mahdollisuuksien mukaan vaalimaan rauhanaikaisia tuotantomahdollisuuksia silmälläpitäen. Jos pitkäaikaisessa sodassa tuotannolle arvokasta ammattitaitoa liian suuressä määrässä hävitetään, on siitä vain vahinkoa maalle vastaisuudessa. Senvuoksi olisi tietyllä varovaisuudella suhtauduttava ammattitaitoisen työvoiman siirtämiseen pois vakinaisista ammateistaan.

Kun sotaponnistukset sodan pitkittyessä tulevat yhä rasittavammiksi ja monille suorastaan vaikeiksi kestää, kiintyy kansalaisten huomio helposti näiden vaikeuksien pohjimmaiseen syyhyn: maan käymään sotaan ja sen jatkumiseen. Koska allekirjoittaneenkaan järjestön piirissä ei ole voitu väistää tämän kysymyksen esille tulemista juuri edellämainitulla tavalla, rohkenemme siitäkin esittää eräitä näkökohtia. Edustamamme piirit ovat todenneet, että sotaan joutumisemme on johtunut ratkaisevasti maamme asioita hoitaneiden vaikutuspiirien ulkopuolella olleista tekijöistä ja tässä käsityksessä on myöskin lojaalisesti osallistuttu sotaponnistuksiin. Käsityksiä sotaponnistusten tarpeellisuudesta hämmentää kuitenkin kysymys siitä, kuinka kauan sotaa vielä kestää. Pystymättä ja myöskään pyrkimättä arvioimaan tilannetta tässä suhteessa, korostamme, miten tärkeää on, että säily luottamus maan hallituksen vilpittömään tahtoon harjoittaa vain sellaista politiikkaa, jonka tähtäimenä on kansamme vapaus ja turvallisuus sekä sodan lopettaminen heti, kun siihen näillä edellytyksillä on mahdollisuus. Tarpeellista olisi, että kansan laajoilla piireillä olisi mahdollisuus nähdä hallituksen asenne kussakin tilanteessa niin selvästi kuin se suinkin sotaikäyvässä maassa on mahdollista. Tärkeätä olisi tällöin se, että valtion virallinen tiedoitustoiminta noudattaisi tässä suhteessa vakuuttavaa selkeyttä. Edustamamme kansalaispiirit pitävät välttämättömänä, että luottamukselliset suhteet Ruotsiin säilyvät ja että Tanskan ja Norjan kansoissa säilyisi Suomea kohtaan suopea käsitys. Kansamme ei voi irtaantua Neuvostoliiton naapuruudesta eikä Itämeren rannoilta, mutta tällöin emme myöskään voi eristäytyä muusta Pohjolasta, jäsenistömme pitäisi myöskin maallemme kohtalokkaana, jos diplomaattiset suhteet Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain kanssa katkeaisivat.

Olemme valmiit luottamaan siihen, että nämä samat näkökohdat ohjaavat myöskin hallituksen toimintaa. Jos saamme siihen luottaa, on järjestöllemme edelleen mahdollista selittää nykyisten niin taloudellisten kuin muidenkin rasitusten väistämättömyys.

Sisällysluettelo:

I Poliittinen tilanne:

sivu

1. Kansainvälinen tilanne.....3
2. Suomen asema.....4

II. Suomen talouselämä:

1. Teollisuus.....4
2. Maa- ja metsätalous.....5
3. Työmarkkinat.....5
4. Hintataso.....5
5. Valtion menot.....6

III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet:

1. Liitot ja jäsenistö.....7
2. SAK:n Työvaliokunta.....8
- SAK:n henkilökunta.....9
- Talousjaosto.....—9
- Valistusjaosto.....10
- Avustustoimikunta.....10
- Arpajaistoimikunta.....*10
- Ruotsinkielinen jaosto.....10
- Naisjaosto.....11
3. SAK:n Valtuusto.....12
4. SAK:n edustajakokous.....14
5. Liittotoimikuntien kokoukset.....14
6. Vainajat.....16

IV. Valistustyö:

1. Yleistä.....16
2. Kurssitoiminta.....17
3. SAK:n kesäkurssit.....17
4. Neuvottelukokoukset.....18
5. Työnjuhlat.....18
6. Ammatillinen valistusviikko.....19
7. Toimitsijain luento- ja neuvottelupäivät.....19
8. Apurahat.....19
9. SAK:n toimitsijat.....19

10. Ammatilliset paikallisjärjestöt	20
11. Kustannustoiminta	20
12. »Palkkatyöläinen»	20

V. Yhteistyö eri järjestöjen ja laitosten kanssa:

1. Järjestöt	21
2. Edustus eri kokouksissa	22
3. Edustus eräissä lautakunnissa, laitoksissa ja yhtymissä.	22

VI. Työvoimakysymykset:

1. Yleistä	24
2. Työvelvollisuuskutsunnat	25
3. Mottitalkoot ja kansanhakkuut	26
4. Työvelvollisuuslainsäädännön uusiminen	27
5. Vuosilomien järjestely.	27
6. Maataloustyöläisten sopimukset	28
7. Ly-miesten ja kommennettujen asiat	28
8. Lasten ikärajan alentaminen ja työnteko eräissä töissä.	28

VII. SAK:n esityksiä ja lausuntoja.

VIII. Palkkakysymykset:

1. Palautetun alueen rakennustöiden palkat	29
2. Sekatyöpalkkojen normeeraus	33
3. Linnoitustyöläisten palkat	34
4. Metsä- ja uittotyöpalkkojen normeeraus	34
5. Maatalouden työpalkkojen normeeraus	35
6. Yleinen palkkatiedustelu.	37
7. Yleinen palkkojen tarkistus elokuussa	37
8. Palkkasäännöstelypäätöksen muuttaminen	39
9. Valtioneuvoston antamat hintaohjeet	42
10. Ylityökorvausten palauttaminen aikaisempiin määriin.	42
11. Urakkahyvitys	43

IX. Sopimusasioita:

1. Neuvottelut Suomen Työnantajain Keskusliiton kanssa	43
2. Sopimus ravintola-alalla	44

Liite N:o 1. SAK:n Valtuuston kokouksen pöytäkirja 30. 5. 1943 ...	45
Liite N:o 2. SAK:n Valtuuston kokouksen pöytäkirja 17. 10. 1943 ..	50
Liite N:o 3. SAK:n kirjelmä hallitukselle toukokuussa 1943.	51